

Miramar

VALLDEMOSSA

Coll Bandolet

BANCA MARCH

C/ Chopin, 3
Telèfon: 612377
VALLEMOSSA

Miramar

VALLEMOSSA

DIRECCIO

Margalida Calafat i Torres
COORDINA

Antònia Serrano i Darder
EQUIP DE REDACCIÓ

Antònia M. Calafat i Rivas
Nicolau S. Cañellas

Rafael Estaràs i Estaràs
Miquel Joan i Salvà

Catalina Julià i Noguera
Jaume Moià i Villalonga

Llorenç Lladó i Calafat
Joan Carles Palos i Nadal

Benigne Palos i Vadell
Miquel Ripoll i Rullan

Antònia Serrano i Darder
Matilde Serrano i Darder

Pere Bru Serrano i Darder
Sebastià Trias i Mercant

Jaume Vila i Mulet

INFORMACIO ESPORTIVA

Bartomeu Torres i Morell

INFORMACIO MUSICAL

Ramon Andreu

DIBUIX I FOTOGRAFIA

Majo Calafat i Rivas

Toni Gelabert i Serrano

Joana Lladó i Vila

Josep Lladó i Vila

Antoni Muntaner i Bujosa

Josep Antoni Serrano i Darder

Joan Tortella i Araque

ASSESSORAMENT

LINGÜÍSTIC

Antònia M. Calafat i Rivas

Catalina Julià Noguera

COL·LABOREN

Maria Josep Calafat Rivas

Pep Lladó Vila

EDITA

Obra Cultural Balear, Delegació
de Valldemossa. C/ Constitució
s/n. 07170-Valldemossa.

IMPRESSIO

Interior: Edicions Brins,
Valldargent, 43. Palma.

Portada: Taller Gràfic Ramón.

DIPOSIT LEGAL

PM 761-1989.

Els articles publicats a la revista,
expressen únicament l'opinió
dels seus autors.

PETITA INTRODUCCIÓ A L'IMMENS CAMP DE LA LITERATURA POPULAR

La revista MIRAMAR de Valldemossa edita a aquest número un monogràfic que vol ésser el primer d'un seguit de Plecs de Cultura Popular que esperam que tinguin una periodicitat anual. El plec en qüestió és dedicat a les gloses i als glosadors perquè pensam que la glosa és un element bàsic en el corpus de la literatura popular o tradicional.

Abans de res cal saber quan és literària una expressió. Potser ho és sempre que hi ha una voluntat d'expressar qualque cosa amb una certa gràcia, amb art i enginy. La literatura és, docns, tan vella com l'idioma ja que segons aquesta definició, un acudit pot esdevenir literatura.

Qui produeix la literatura popular?. Les capes populars?. No, perquè la literatura és sempre individual. Les capes populars simplement integren l'acte singular dins la memòria col·lectiva, l'assumeixen de tal manera que deixa d'ésser el producte d'un individu i passa a tot el col·lectiu.

En aquest procés és important el sentit de selecció. El col·lectiu decideix que una obra sigui salvada o rescatada de l'oblit en funció d'un sentiment de censura, motivat per la utilitat de la peça. Només sobreviuen culturalment aquelles peces amb una funció vàlida: una cançó pot ésser útil perquè recorda qualque cosa, perquè és una resposta a una situació injusta,...Lentament oblidam l'autor de l'obra i així es converteix en patrimoni de tots.

No hi ha, però, una fixació de l'obra, sinó una modificació contínua, una recreació, una ampliació,...fins que no arriben els folkloristes i ho codifiquen i ho fixen. La prosa sempre és més inestable, sempre té més possibilitats de recrear infinitament el seu relat. Cada narrador hi projecta la seva personalitat, però, també allarga els passatges que veu que tenen més èxit, afegeix o retalla. Ara bé, l'estructura del conta no canvia.

Allò que fa que la poesia popular sigui realment popular és la funcionalitat; n'hi ha moltes, de funcions:

-l'estètica, que no és la principal.

-la informativa; de vegades els poemes explicaven un fet que la gent ja sabia, sobretot bíblic, però també es dedicaven a crims famosos, desgràcies, etc..Através de la rima i la melodia la història semblava nova.

-la màgica; manifestada a través d'un conjur, d'una pregària, d'un ritual, etc.. Podia esdevenir signe de solemnitat. El poder de la paraula ha estat total a l'hora d'ordenar fets naturals. Encara ara les palmes de Pasqua podrien ésser un exemple de la funció màgica, ja que els mallorquins les han exhibides més per protegir-se dels raigs que per motius ornamentals.

-reguladora del treball; els pagesos cantaven les cançons de llaurar per marcar el ritme de la bèstia. De vegades les cançons es queixen de la situació social, de la duresa de la feina,...La mateixa cançó pot canviar de ritme segons la situació en la qual es canta.

-la històrica, com a testimoni d'esdeveniments.

(continua)

AGRAÏMENT: L'O.C.B. a Valldemossa agraeix profundament l'artista pintor Josep Coll i Bardolell'obsequi que ens ha fet de les portades de la Revista Miramar, les quals reproduueixen un oli realitzat per ell mateix amb gran encert.

-la de signes d'identificació, de pertànyer a un col·lectiu, a un poble, o també com indicatiu d'un estat civil, etc.

N'hi ha de dominants, de funcions, i n'hi ha de secundàries. Es van modificant segons la situació. Quan una cançó passa d'un cercle social a un altre canvia de funció.

Sovintegen les interferències entre la literatura popular i la culta en ambdues direccions. Els literats populars reben la seva informació de la gent culta: missers, predicadors, jutges, però també del carrer mateix. Hi ha una interferència contínua de temes. La persona concreta que començava una rondalla o una glosa podia ésser culte o analfabeta. La idea amorosa i mística de l'amor com a foc que crema la trobam e les "Geòrgiques" de Virgili, a "Blanquerna" de Lull, a March, a Pere Gimferrer, a Salvat-Papasseit, a Tomàs Aguiló, a "Tirant lo Blanc" i a algunes cançons populars mallorquines i menorquines. Qui deu ésser l'autor de totes aquestes fonts?

Poemes sencers han passat al poble que els canta i els modifica sense saber-ne mai l'autor. Hi va haver un cas d'un poema de Tomàs Aguiló on el seu cànon de bellesa extret de l'estètica romàntica nord-europea (una al·lota rosa) va ésser substituït per trets més mallorquins, més autòctons que quadrassin millor amb els esquemes del poble que cantava allò sense conèixer-ne l'autor ("una al·lota jove").

La classificació de les cançons populars és un gran problema. Dins els Països Catalans, com a altres països, sobretot europeus, (on les cançons podrien ésser semblants) varia bastant d'una banda a l'altra. Uns versos com ara:

"Martí Seguí, qui t'ha mort
aixeca't que el rei et crida;
ai!, si tenguessis la vida
tan segura com la mort."

poden ésser inclosos dins el grup de poemes que parla de la vida i de la mort, però també pot anar dins el grup de les desgràcies. El fet que comenci amb dos versos ben concrets i que acabi amb dos que són gairebé una reflexió filosòfica accentua el problema. A més a més, dins l'apartat de cançons d'amor n'hi podríem incloure moltes, perquè pràcticament totes ho són.

Com a conclusió podem dir que la pobresa de la cultura popular és un mite romàntic, ja trencat per la via filològica i que resulta inconsistent també per la via antropològica.

SUMARI

Editorial	1
Col.laboracions	3
Investigació	4
Valldemossa ...	5
Investigació	6
Entrevista	8
La Vila	10
Notícies	18
Festes	21
Marxa Jove	23
Cultura	25
Informacions	26
Música	27
Excursionisme	28
Cinema	30
Cuina	31
Jardineria	31
Entreteniments	32
Passatemps	32

Orígens i escuts dels llinatges de Valldemossa

Homar i Castell

HOMAR, OMAR:

Família antiga de la vila de Petra.

Pere Homar, síndic de la vila de Valldemossa, jurà fidelitat i obediència al Rei Alfons III d'Aragó a l'any 1285.

Josep Homar fou un dels capitans del temps del Rei Felip IV que lluità a les guerres de Catalunya i va morir essent ajudant de camp, el 5 de febrer de 1680 a la vila de Santa Margalida amb fama de santedat.

Catalina Homar: Pagesa valldemossina, filla del mestre fuster Miquel Homar i madona de S'Estaca, la seva populritat va lligada a l'amor que l'Arxiduc sentia per ella. Viatjà amb ell diverses vegades per la Mediterrània Oriental. Morí a S'Estaca després d'una greu malaltia. L'Arxiduc en recordança li dedicà una làpida que diu així: "A la inoblidable memòria de Catalina Homar que durant tants d'anys fou l'ànima d'aquesta casa pregam als visitants que resin per ella".

Escut: Un dofí dintre de la mar amollant un bram d'aigua per la boca, tot en camp d'argent.

HOMAR

CASTELL

CASTELL: Ve del substantiu castell (del llatí castellum).

Pere Castell, natural de Barcelona, fou un dels primers conqueridors venguts amb el Rei Jaume I i en el repartiment se li va atorgar el rafal Guatiaron molt aprop de Ciutat, així com una part d'un altre rafal aprop d'Inca anomenat Alhacin.

Bernat i Gulliem Castell juraren fidelitat i obediència al Rei de Mallorca l'1391, el primer com a diputat d'Inca i l'altre de Santa Margalida.

Personatge important de Mallorca va ésser Antoni Castell, notari i senyor de l'albufera d'Alcúdia i de Sa Pobla, senyoriu que el seu pare havia obtingut de Jaume II de Mallorca. El 1384 fou jurat i comissionat assidu a la cort de Pere II. El 1391 fou perseguit pels forans a causa dels seus privilegis damunt la pesca de s'albufera.

Coneixem tres pobles que porten aquest nom: un del municipi d'Atzeneta del Maestuat, l'altre del municipi d'Uldecona (Montsià) i a Menorca l'anomenat Es Castell a la rodalia de Maó.

Escut: Un castell d'argent en camp vermell.

Miquel Ripoll i Rul•an

SUPERMERCAT

VALLDEMOSSA

Marquès de Vivot, 5

Via Blanquerna, n.º 1
VALLDEMOSSA - MALLORCA

Tel. 61 25 20

Tel. 61 25 68 - Fax 61 23 12

Malalties i remeis

Els cabells

Calvície: Carència de cabells.

Alopècia: Pèrdua total o parcial de cabells.

Caspa: Pellofetes blanques i grassoses que es formen a l'arrel dels cabells.

Polls: Insècte hemípter del gènere *Pediculus*. N'hi ha de dues espècies principals, el *Pediculus capitia* (de cap) que es cria en els cabells i el *Pediculus corporis* (de roba o de carn) que es cria damunt les persones.

Des de l'antiguitat tant la calvície com l'alopecia han preocupat l'home. Avui, a causa de l'auge del culte al cos, encara preocupen molt més aquests problemes de la Dermatologia i de la Cosmètica. Veurem ara què feien abans per solucionar-los.

Per tal d'evitar la caiguda dels cabells:

Fulles i flors de romaní (*Rosmarinus officinalis*) macerades amb ron. Donar-se fregues al cap.

Fregar-se el cap amb l'oli d'haver fregit una escòrpora sense escatar, ni esmocar, ni enfarinar.

Recepta d'unes fregues d'ús popular per combatre la calvície: Essència de romaní, 10 grams; essència d'espígol, 10 grams; alcohol rectificat 200 grams; com que l'alcohol resseca molt el cabell, s'hi hauria d'afegir una culleradeta de glicerina, per atreure un poc la humitat.

Pomada per fer néixer i créixer els cabells:

Es fa bullir dins una olla nova: una unça de medula de bou i una unça de greix fresc de porc. Una vegada cuit es cola i s'hi afegeix una unça d'oli d'avellanes.

Cabelles aspres i resecs:

Preparar colònia ricinada de la manera següent: esperit de vi d'elevada graduació i un poc d'oli de ricí. Quan s'ha evaporat l'esperit l'oli de ricí deixa els cabells suaus i brillants.

Remeis contra la caspa:

L'aigua de bullir ortigues (*Urtica divica*) treu la caspa i enforteix la pell, si hom s'hi renta el cap.

Dibuix de Toni Gelabert

També va bé rentar-se el cap amb aigua de xicòria (*Cichorium*).

Per eliminar els polls:

Rentant-se el cap amb aigua d'arrels de llentrisca (*Pistacia lentiscus*) es moren els polls.

Una decocció de fulles d'arrels de bledes (*Beta vulgaris* cicla) neteja el cap de llemes.

El cançoner popular mallorquí dedica aquesta glosa a les llemes:

Si voltros la vésseu
quan no duu cambuix!

Ses llemes li cauen
com a calabruix.

Tenyir-se els cabells no és una moda actual, abans d'haver-hi tanta química també s'usava. Per fer-ho empraven fórmules diverses amb les quals es feien friccions al cabells.

Coloració negra:

Decocció de fulles i flors de murtra (*Myrtus* comunis). (Aqueixa planta és molt rica en taní).

Una decocció feta amb fulles de falzia negra (*Asplenium onopteris*). (Els soros d'aqueixa planta són negres). També serveix la falzia (*Adiantum capillus-veneris*), que es troba alegrant totes les fonts.

Coloració rossa:

La flor de la camamilla (*Matricaria chamomilla*) s'empra des de temps immemorial per donar color ros als cabells. És recomanable fer una infusió molt concentrada amb aquestes flors i untar-s'hi els cabells.

També s'usa la dauradella (*Ceterach officinarum*). És una planta astringent que té l'envés daurat, ja que els soros són d'aquest color. Les genoveses l'usaven, el segle XVII, per fer-se rosses. Es rentaven el cap, molt sovint, amb cendra de dauradella i després s'aixugaven els cabells al sol.

Matilde Serrano i Darder.

La vila i la gent

Hem llegit en revistes anteriors alguns textos referits a Miramar, una de les arrels de la història de Valldemossa. Començam avui una segona sèrie de textos, dedicada a "la vila i la gent", amb la descripció de Jeroni Berard en el seu llibre "Viaje a las villas de Mallorca" (1789).

"L'any 1783 es va obrir un camí fins a l'Estret, que és el freu, mitja hora després de l'Esgleieta, que formen dues muntanyes. Els esforços dels amos de les possessions, dels monjos cartoixos i dels veïns aconseguiren que el camí ultrapassàs el torrent, que era un gran obstacle durant l'hivern. (El camí) és una de les obres més heròiques d'aquest temps a causa de les dificultats que suposava anivellar el terreny i trencar les grosses roques que hi havia.

El planol iconogràfic de la vila és prou reduït. Hi ha tres carrers i dues places que contenen 328 cases de pedra obscura i pobre i un parell més de riques. A l'entrada de la vila hi trobam una fonteta ben arreglada, en memòria de la venerable Catalina Tomàs, que hi anava a cercar aigua... Els habitants de la vila sumen 515 homes, 525 dones, 300 infants i 12 eclesiàstics. No hi ha (a Valldemossa) molins de vent i l'únic que construïren els monjos de Cartoixa està abandonat.

L'església parroquial presenta la façana de ponent sense adornaments i amb un campanar sense acabar. L'interior té quaranta-dues vares i mitja de llarg i deu

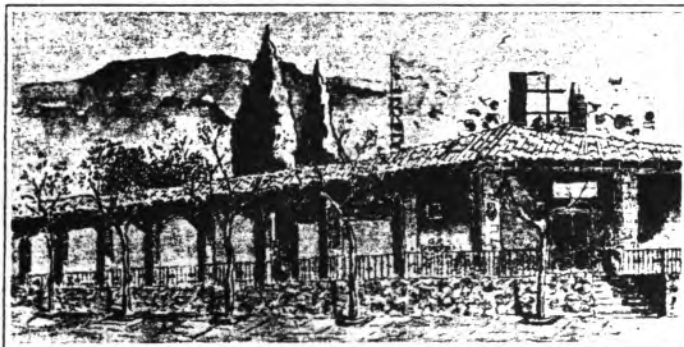
d'amplària. El presbiteri en té set i mitja i vuit el creuer..., coronat per un cimbori, construït l'any 1720 per la devoció del rector Aznar, i en el qual podem admirar les armes d'aquest rector, que són un vestit de ferro antic i un birret.

Les capelles són set per banda, en una de les quals hi ha l'escala del cor i la font de baptisme. La cinquena capella de la dreta és la de Sant Jordi i fou pagada pel rector Aznar. En ella hi figuren les seves armes i en la clau de la bòveda s'hi troben les armes dels Montanyans. A la capella següent hi ha una pintura de la Sagrada Família, transportada de Roma poc abans de l'any quaranta. A la part esquerra...(després) de la segona porta veim la capella de

Sant Josep... i la següent és la de N. Sra. Assumpta..., de gust antic, dons l'imatge ja existia quan vivia la venerable Sor Tomassa.

La capella conté a més una imatge petita de N. Sra., també de gust antic no inferior existent en temps dels moros. Va pagar aquest altar el rector Aznar, en el qual hi figuren les seves armes i a la clau de la bòveda les dels Viscos... L'altar major és d'estil corinti..., obra de l'any 1720 del mateix rector Aznar, natural de la vila i de família benestant. Assisteixen a l'església dotze capelles comptant el rector, que gaudeix d'una casa rectoral decent, situada al nord de l'església.

Sebastià Trias Mercant

CAFETERIA ROMANÍ

VALLDEMOSSA. Tel. 612054 † MALLORCA

Es Portalet

Tots els valldemossins saben on és Es Portalet, però molts pocs saben perquè es diu així. Trobam Es Portalet tot d'una que deixam endarrera Son Mas del Pla del Rei; just allà on la carretera guaita damunt Sa Marina.

Es Portalet de debò no és allà, hem de seguir un poc més envant fins al punt on per l'esquerra davalla el camí dels pescadors i per la dreta s'enfila el camí de S'Escolta. Allà hi havia Es Portalet originalment.

Per esbrinar la utilitat d'Es Portalet hem de tornar molts anys endarrera, almanco fins a començaments d'aquest segle. Abans de construir-se la carretera actual, el camí de Sa Marina sortia de Valldemossa, passava per Son Moragues i per les alzines de Son Bardí anava a parar a Son Mas, des d'on voltava per damunt els penyassegats i baixava fins a Sa Marina pel darrer tram del camí que ara li deim Sa Volta de S'Escolta.

Aquest camí era l'únic practicable entre Can Costa i Son Oleza per anar a Sa Marina de Valldemossa. La mar estava solcada per pirates i corsaris que durant més de cinc-cents anys foren el principal mal de cap dels qui vivien a la seva vora. Per això els valldemossins construïren un mur que tancava el camí que anava de la seva vila a la mar, la construcció, que barrava l'únic pas cap al port, impedia l'accés dels possibles atacants. Per poder-hi passar quan convenygués hi feren un portalet.

El mur es troba encara allà on l'edificaren, a uns deu metres per damunt la carretera actual. El portalet que li donava nom ha desaparegut. Tenia la llinda rodona i era d'uns dos metres d'amplària. El mur té uns trenta metres de llarg i arriba a tenir-ne quatre d'alçada. No té restes d'elements defensius: merlets, espitlleres o camí de ronda. Està molt ben construït, amb les

pedres afegides amb ciment.

Pujant de Sa Marina es pot apreciar l'obstacle que significava per a qualsevol que no fos benvingut. No era una fortificació que pogués aturar una colla d'homes armats i decidits, però, podia retardar-los fins que la gent de la vila fos avisada.

El senyor Antoni Muntaner, "Guarin", home d'excel·lent memòria i bon tracte, és el qui m'ha contat el que heu llegit i a ell heu d'agrair que el record d'això no es perdi.

Nicolau S. Cañellas Serrano

PLAÇA RAMON LLULL, 4
Telèfon 61 24 85

VALLDEMOSSA

**BANC DE
CREDIT BALEAR**

Es Credit

Petita història de l'Hotel del Artista

(continuació)

Crec que és important reproduir aquí alguns fragments d'un article d'Arturo Llopis escrit els primers anys de la dècada del cinquanta. Diu així:

"Fa bastants de mesos que havia d'haver publicat aquest article. Em vaig proposar escriure'l l'any passat, just quan acabava de conèixer al pintor J. Coll Bardolet a l'Hotel del Artista, de Valldemossa, devora de la carretera, enfront d'uns xiprers alius i malgirbats de la Cartoixa, d'un verd compacte i obscur.

L'epígraf comercial de l'establiment és apropiadíssim i exacte. La casa té l'aire alegre i inquiet peculiar de tots els llocs en els quals s'hi arreceren artistes. Constantment se sent, a la sala del primer pis, tocar guitarres, guitarrons, mandolines, xeremies, entonar violins i repicar castanyoles. A vegades, destaca de l'agradable guirigall dels instruments assajant, una veu blanca que recorda les inefables melopees de l'illa que parlen d'amor en un candenciós ritme morú.

El senyor de la casa és tot un músic. Director de l'agrupació folklòrica del Parado de Valldemossa, descendent ell i els seus fills d'aquell grapat de camperols que, dirigits pel vell tocador de violí Victorió Colom, interpretaven els millors boleros i feien vibrar les notes bullicioses i agudes del "copeo" en honor de l'Arxiduc Lluís Salvador durant els dies feliços de Miramar. A través d'una deliciosa postal de Mallorca, de Lluís Ripoll, ens assabentam que fou Russinyol qui va batejar amb el nom de PARADO aquest lent i harmoniós bolero de Valldemossa.

A les parets emblanquinades de l'Hotel del Artista hi ha penjats, com ocorre a tants i tants d'hoteles i pensions de l'illa, quadres, notes i esbossos de paisatges mallorquins. Aquí la temàtica predominant són els apunts de ball, del Parado, dels inefables boleros, copeos i mateixes. Són apunts nerviosos, incisius, tacats de color,

Tomeu Estaràs i Margalida Estaràs

posseïdors d'una encisadora fuga, plens de moviment i en els quals el llapis o el fi pinzell de l'aquarel·la, reté miraculosament la volta breu de la dança, el gest graciós i espontani dels "balladors". Les obres les signe J. Coll Bardolet. Totes aquestes notes vives i palpitants -i d'aquest fet me n'assabent més tard- sortides de la mateixa mà àgil i segura, han fet triomfals la volta al món.

El setembre de l'any passat hi havia a la posada un home menys bullicios i alegre que Coll Bardolet, que va arribar, però, a impressionar-nos a tots els forasters que érem a la pensió...

Ens va fer sempre la impressió d'ésser un diplomàtic que gaudia d'unes vacances o un militar de graduació que disfrutava de permís. Però un dia, horabaixa ja, el vaig trobar pesatiu, llunyà, entre els pins i els alzinars del "Molí de la Beata". Anava sol, amb el cap alt, expectant davant el sol que s'enfonsava dins la mar a través de la ferida que enmig del paisatge obria el port llunyà i

desolat de Valldemossa. Llavors em vaig adonar que aquell home era un poeta. Després vaig saber el seu nom: Federico Díaz Falcón, escriptor...

...L'amic de Díaz Falcón era el seu company de posada, el pintor Coll Bardolet, distant en aparença en tot a l'escriptor, fins i tot en estatura, si ell no apareixia a l'hora de dinar, un silenci angoixós planejava sobre la galeria acristallada del menjador. Nosaltres -els hostes- i la casa constituïem més o manco la cara, la fesomia de la pensió. Coll Bardolet, però, era el somriure d'aquesta cara. Vaig conversar amb ell aquells dies i em vaig adonar immediatament que era capaç d'anar a la fi del món per complaure un amic. Més tard, les seves cartes escrites amb correcció idiomàtica i precisió exemplar, m'han permès de conèixer-lo millor i descobrir gojós el panorama vital de l'artista".

Catalina Julià

Paula Torres. Mestra

Paula Torres Morey va néixer a Valldemossa dia 18 de desembre de 1911. És filla de Tomàs Torres Fiol i de Francisca Morey Ferrà, tots dos forners, tenien el forn al carrer de la Rosa i Paula -que volia ajudar sa mare, una dona carregada de feina, amb sis fills i un forn per atendre- era l'encarregada de repartir els pans per les cases. Paula Torres va estudiar amb les monges franciscanes a Valldemossa, posteriorment feu un curs preparatori per ingressar a Magisteri -l'ingrés, ajudada pel mestre Bernat Sampol- i els tres cursos d'aquesta diplomatura, primer des de Valldemossa i després a Ciutat, allotjada a la casa d'una família que l'acollí. Rebé el títol de mestra el juliol de l'any 1932 i començà a fer feina tot d'una, aquell mateix estiu va fer de monitora a una colònia a Sóller, i el mateix any, en començar el curs va anar a Eivissa a exercir de mestra auxiliar en una escola creada aquells anys; a partir d'allà, va fer les oposicions i mentre esperava l'assignació d'una plaça va anar a fer feina a Petra i se sentí tan bé a aquest poble que demanà que fos precisament aquesta la seva destinació. La Petra va ésser mestra des del 1934 fins al 1950. Poc després va passar l'examen de les oposicions de Preescolar a Barcelona, i passà a fer feina a la Soledat després d'un breu parèntesi a Valldemossa que aprofità per fer el seu adreç de núvia, ja que tenia intencions de casar-se amb Antoni Muntaner Bujosa, i així ho va fer a la parròquia de Sant Bartomeu de Valldemossa el 1950. Ja aleshores començaren a viure a Ciutat, on encara conserven el pis prop de la plaça d'Espanya, i Paula Torres inicià la seva tasca docent a l'escola de la Soledat, tasca que no abandonà fins la seva jubilació el 1981. L'activitat professional duita a terme per aquesta dona excepcional li ha proporcionat una satisfacció personal augmentada pels nombrosos premis rebuts durant la seva vida: la imposició de la medalla de

(Fotografia: A.S.D.)

la Creu d'Alfons X el Sabio - novembre de 1977-, el Primer Premi de Teatre Infantil i Juvenil -1977-, el Segon Premi Nacional d'Ed. Santillana pel seu treball "Que bonito es leer" -1979- i pels homenatges que testimonien l'agraïment dels seus alumnes, ex-alumnes i pares: l'homenatge dels ex-alumnes de Petra -octubre de 1976-, l'homenatge de l'Ajuntament de Valldemossa -desembre de 1979- o l'homenatge de la parròquia de la Soledat -setembre de 1985-. D'ella ha dit Fray Salustiano Vicedo, de la revista petrera Apóstol y civilizador: "Els qui hem tengut la sort de trobar a l'escola un bon mestre i a més un bon educador, hem estat molt afortunats a l'inici de la nostra vida. Mai no l'oblidam i amb freqüència no sols queda viu el record de la seva respectuosa figura dintre nostre, sinó el que és encara més, les seves ensenyances i orientacions, juntament amb els consells rebuts ens han acompanyat sempre, fent-nos un valuós servei de valor incalculable".

P. Com i quan se li desvetllà la vocació de mestra?

R. Quan vaig acabar els estudis amb les monges franciscanes jo volia ésser mestra, encara que

ningú de la meva família ho hagués estat mai jo tenia un interès molt gran per tot el que estava relacionat amb el món de l'educació.

P. Qui la va ajudar aquells anys?

R. Bé, hi va haver un inspector del Ministeri d'Educació que va venir a visitar l'escola que duïen les franciscanes a Valldemossa, va tenir l'oportunitat de conèixer-nos a nosaltres, les alumnes, i va dir a la mestra -una monja-: -I perquè a aquesta nina no la fan estudiar a Palma? (en aquell temps gairebé ningú de la pagesia no anava a estudiar a Ciutat...) i ens va engrescar a la monja, a mon pare, a ma mare i, és clar, a mi i tot d'una en acabar l'ensenyament obligatori em vaig preparar per poder estudiar Magisteri a Valldemossa -en aquella època no havien de fer el Batxillerat- on vaig fer el primer curs i després a Palma.

Un fet que també em va ajudar moltíssim fou l'ambient que hi havia a ca meva. Mon pare rebia tots els diaris, també tenia revistes com Blanco y Negro, Mundo Gráfico... i ma mare també sabia llegir, de manera que de vegades venien a ca nostra dones com madò Monoia o madò Trias

perquè els llegís els folletins que cada dia apareixien als periòdics. Mon pare va ésser molt culte, tots els llibres que pensava que el podien interessar els comprava i els llegia i jo de vegades, quan ja era mestra, venia a Valldemossa amb amics meus també mestres, els presentava mon pare i podien conversar de qualsevol cosa amb ell, que era autodidacta, s'havia format ell mateix.

P. Varen ésser uns temps difícils?

R. Bé, en aquells anys l'ambient era advers perquè ningú no anava a estudiar a Palma, i manco una dona, però ja veis que a mi em va anar bé. Jo sempre he vist i veig totes les coses per la seva banda bona i els problemes no m'han fet mai por sino que he intentat trobar solucions.

P. Com era la seva relació amb els alumnes?

R. Bé, al començament jo feia classe només a nines, perquè els nins i les nines rebien una educació diferenciada, segons el sexe. Vaig començar a Petra i vaig trobar que a l'escola no hi acudia un grup d'alumnes molt nombrós, però vaig poder comprovar que de cada vegada aquest grupet creixia i creixia, aleshores també s'havia fet una escola graduada -pensau que

la Segona República fou una època en què es crearen moltíssimes escoles- i jo, quan vaig veure que em sentia tan bé, que m'havia guanyat tanta de gent, no vaig vacillar, vaig voler quedar a Petra, un lloc que ja considerava meu. Quan hi vaig arribar, l'edifici de l'escola graduada femenina no existia encara -els nins tenien un local preciós, en canvi nosaltres no en teníem cap-, una altra hagués dit: -Mirau, on hem d'estar!; jo no, jo:-Que bé que estarem!. L'Ajuntament va solucionar la papereta distribuint les nines en tres seccions, una per a cada una de les tres mestres amb plaça a la vila, i ens avenguérem totes tres tan bé! estàvem molt unides i treballàvem molt bé en equip, segons què no ens agradava

i, en conseqüència, vàrem començar a fer feina seguint el programa i l'horari que ens donaren però fent algunes innovacions.

Aleshores, el sistema educatiu basava l'èxit o el fracàs de l'aprenentatge en l'assimilació memorística dels conceptes, els alumnes aprenien les seves lliçons de memòria -"aprendre de cor"- però jo, encomanant-me a Déu, vaig decidir variar aquest sistema, que no em semblava especialment desitjable, em programava cada classe i cada activitat i la realitzava de manera que si no quedava satisfeta del rendiment dels alumnes, la tornava repetir amb els canvis oportuns perquè donàs els fruits desitjats. Els pares em manifestaven la seva preocupació perquè les seves filles no estudiaven de memòria, la meva resposta era: -No hi estudiaran mai. I quedaven estorats. Jo explicava els conceptes, si les alumnes no els comprenien, ho tornava a explicar i si malgrat aquesta segona explicació alguna no ho acabava d'entendre, la feia quedar en haver acabat la classe i li explicava només a ella, en haver-ho comprès i assimilat tot em feien un resum en el qual jo els donava ajuda, i els feia estudiar després el tema en qüestió per a l'endemà. La meva idea era de preparar les al.lotes que tenia a classe perquè poguessin afrontar la vida amb prou independència, perquè no tenguessin necessitat de ningú per moure's pel món, perquè fossin valentes. Jo ja pensava que els temps canviarien per a la dona -no imaginava que canviassin tant com realment ha passat- però jo ja tenia ben clara la idea de la necessitat del progrés. Un altre punt on sempre també vaig incidir és en la necessitat dels alumnes de conèixer el medi on viven, l'entorn, abans d'estudiar història o geografia universal és important estudiar la història o la geografia del nostre poble, en aquesta ocasió, de Petra.

Un cas ben distint de la meva experiència amb els alumnes es el de l'escola del barri ciutadà de la

Soledat, on els meus nins eren menuts de tres o quatre anys. És tot un altre món, diferent, però igualment agradable.

P. I amb els pares, com eren els seus contactes?

R. Jo als pares -o a les mares, hauria de dir si vull ésser ben exacta- els feia classes d'alfabetització d'adults i a aquestes classes fou on vaig conèixer aquelles dones i on per primera vegada vaig aprendre la gran lliçó de la meua vida, que és saber callar i escoltar. Elles em contaven els seus problemes i jo callava i escoltava... la gran lliçó de la meua vida fou escoltar.

P. No s'ha cansat mai d'ésser mestra? com ha mantingut viva la il.lusió?

R. No, no m'he cansat mai. No hem de deixar que ens guanyi el pessimisme, sempre hem de lluitar per allò que volem, contínuament hem d'anar creant, evolucionant, hem d'anar sempre enviant.

Paula Torres, Donya Paula, una dona les ensenyances de la qual són recordades per nins i grans perquè tal com ella mateixa afirma, ha sabut "endinsar-se en el meravellós món dels infants usant una clau: l'amor"

Maria Josep Calafat Rivas.

Miramar

Noces d'Or Sacerdotals

Mn. Guillem Fiol i Colom

El dissabte 22 de setembre, a l'església de Sant Bartomeu de Valldemossa, tingué lloc una missa solemne per commemorar les noces d'or sacerdotals del nostre bon amic i col·laborador Mn. Guillem Fiol i Colom.

A l'homilia de la missa Mn. Guillem Fiol va fer una semblança de la seva vida: fou fill de valldemossins, la seva mare, Maria Colom, no fa molts d'anys que va morir, i fou el seu propi fill, des de la mateixa trona que en aquest moment celebrava les noces d'or sacerdotals, qui anys enrere volgué celebrar una missa per l'etern descans de la dona qui li donà la vida.

Mn. Guillem Fiol nasqué a la zona de Palma dels Hostalets. D'aquí que els seus companys valldemossins del Seminari Mn. Bru Morey i Mn. Pere Fiol el fessin enrabiar tot dient-li que ell no era valldemossí, que era dels Hostalets. La prompta mort del seu pare va fer que la mare esdevingués una jove vídua de vint-i-quatre anys amb la dura responsabilitat de treure endvant el seu únic fill.

La seva mare sempre està al costat d'aquest fill que duia dintre seu la llavor del sacerdoci, i seria precisament ella qui, en companyia del senyor Antoni Llorenç i la seva esposa, l'acompanyaria al Seminari on cursà els seus estudis eclesiàstics.

Un cop ordenat capellà oferí a Déu el seu sacerdoci a la localitat de Sòller.

Donem gràcies a Déu

NOCES D'OR SACERDOTALS GUILLEM FIOI COLOM

21 Setembre
1940-1990

Passats els anys prosseguí la seva carrera fins a arribar a ocupar el càrrec de Vicari General.

Varen concelebrar la missa de les noces d'or els preveres Mn. Guillem Fiol, Mn. Pere Vallès i Mn. Llorenç Lladó. El cor parroquial sota la direcció del senyor Mateu Calafat va interpretar cançons del seu repertori per tal de donar a la missa el caire festiu i alegre que pertocava a tan important celebració. Els assistents foren obsequiats amb un recordatori que havia dibuixat per a l'ocasió Mn. Guillem Fiol.

En definitiva, es varen voler

agrair públicament i de forma ferma i sincera cinquanta anys de ministeri sacerdotal exercits amb dedicació, obediència, constància, fe i sobre tot amor cap a tots els qui han rodejat aquest ministre de l'església.

Els qualificatius són innumbrables per explicar com fou i com és la seva vocació, tan sols podem dir que ha donat els fruit esperats i que ell tan desitjava donar, tots creim que encara té molt de camí per seguir la ruta que va començar ara fa precisament cinquanta anys.

Marquès de Vivot
Telèfon 612542
VALLDEMOSSA

La Festa de la Beata a la Literatura Popular

La literatura de caire popular feta al voltant de la festa de la Beata i del personatge de Santa Caterina Tomàs és molt abundant.

No costa gens de trobar més d'una cinquantena de cançons curtes, la majoria de quatre mots, de procedència netament popular o un bon nombre de gloses de dos glosadors valldemossins ben coneguts, en Jaume Calafat i na Margalida Lladó.

Mn. Antoni M. Alcover és un dels primers recopiladors de cançons curtes de tema tomasià; en recull una vintena a la

Vida abreviada de Santa Catalina Thomassa, publicada a Ciutat l'any 1930, amb motiu de la canonització de Caterina Tomàs que tingué lloc a Roma el dia 22 de juny de l'any esmentat abans. El llibre conté la biografia de la santa, el seguiment dels processos de beatificació i canonització, una lipanografia, una iconografia i la bibliografia referida a Caterina Tomàs; és precisament dins la bibliografia on Mn. Alcover fixa a través de l'escriptura les "cançons de Sor Tomassa que canten p'els carrers de la Ciutat y de moltes viles de Mallorca".

Algunes de les cançons que recull Mn. Alcover són aquestes:

Sor Tomassa Catalina
anava an els ermitans
a cuir grans de rosari,
que diuen que n'hi ha tants.

Valldemossa per a mi
és una vall de murada.
Bé és veritat que hi som nada,
però no hi desig morir.

Damunt una muntanyeta
vaig trobar un didalet.
Era de Sor Tomasseta
quan se cosia es velet.

Ara ve Sor Tomasseta,
la més polida del món,
donau-li una pesseta
o si no, un napoleon.

I les conegudíssimes

Sor Tomasseta, on sou?
Ja vos poreu amagar!
perquè el dimoni vos cerca,
dins un pou vos vol tirar.

Que'n viva Sor Tomassa!
Que'n viva Catalina!
Que'n viva la Beata,
que és santa mallorquina.

La variant cantada a Valldemossa substitueix el vers darrer per:

que és santa valldemossina.

Mn. Alcover no ens informa del lloc de la troballa de les cançons, qui ho fa és el pare Rafael Ginard al tercer volum del Cançoner popular de Mallorca, on recull les cançons curtes. A aquest aplec n'apareixen una quarantena sobre la figura de la Beata, aquestes en són una mostra:

A Valldemossa fa vasa
perquè surt de bona rel
Digau: "Viva Sor Tomassa,
que és una santa del cel!"
Deia

Déu en el cel té un jardí
amb una roseta fina;
per això la va escollir
santa i valldemossina.
Valld

De Valldemossa partia
per avall de S'Espleieta;
com veren la pageseta
ningú del món la volia.
Esporles

Dins un barranc sou caiguda;
Beata, no tremoleu,
que molt prompte sortireu
si Sant Bru vos dóna ajuda.
Valld

Fins aquí, el pare Ginard inclou les cançons en l'apartat temàtic de "Cançons religioses", però n'inclou també una a la secció "Localitat" i una altra que sovín s'aplica a Caterina Tomàs a l'apartat de "Noms personals". Són aquestes:

A Valldemossa n'hi ha,
de roses d'Alexandria,
emperò no són com vós,
Sor Tomassa Catalina.
Valld

No hi ha rosa alexandrina
ni clavell amb tanta olor
ni mel amb tanta dolçor
com es teu nom, Catalina.
Ariany

Aquestes cançonetes fan un recorregut per la vida llegendària de Caterina Tomàs, des que neix a Valldemossa, filla de Jaume i Marquesina, és nina ifa de pagesa a la possessió dels seus oncles, Son Gallard, fins que fa vida de monja tancada a Ciutat, al convent de Santa Magdalena i, morta ja, fa un miracle a l'Era de l'Hospital. Algunes són pregàries i lloances que el poble fa a la santa, fet que demostra la importància que a la Mallorca tradicional tenia el culte a Caterina Tomàs.

Les cançons eren i encara ara són cantades el dia de la festa, el 28 de juliol, a Valldemossa, i qui les canta són els qui participen en la processó vestits a l'ampla dins els carros i carrosses o bé van rere el carro triomfal fent gresca. Les cançons més conegudes i les que se solen cantar són aquestes:

Sor Tomasseta, on sou?
Ja vos poreu amagar
perquè el dimoni vos cerca,
dins un pou vos vol tirar.
Valld

Que'n viva la Beata,
que'n viva Catalina,
que'n viva Sor Tomassa
que és santa valldemossina.
Valld

Aquestes estrofes les canten també cada dia en acabar la novena a Santa Caterina Tomàs que se a la parròquia de Valldemossa entre els dies 18 i 27 de juliol i a la sortida de l'ofici solemne de dia 28 de juliol. La resta de cançons no es canten dins l'àmbit de la festa, però en general, són conegudes de tothom i moltes padrines els can-

ten als seus néts com si fossin cançons infantils amb la funció de donar a conèixer al nin la figura de Caterina Tomàs, tan important en la història del nostre poble, un poble arrelat en la tradició cristiana.

Si confeccionàssim un mapa basant-nos en les dades sobre el lloc de recollida de les cançons que ens ofereix el pare Ginard triem que les cançons populars de tema tomasià són originàries de Valldemossa i els nuclis del seu voltant -Esporles, Deià, Sóller, Bunyola o Ba-nyalbufar-, i de Ciutat, el lloc on Caterina Thomàs feu vida de monja durant molts d'anys. De la resta de Mallorca només apareixen pobles com La Pobra, Vilafraça o Felanitx.

Un altre caire de la literatura popular on la festa de la Beata és present és en el de les gloses. Els millors exemples els tenim en les creacions dels glosadors valldemossins Margalida Lladó i Jaume Calafat.

Vegem algunes gloses de Margalida Lladó:

Ses cançons de Sor Tomasa
cada any les anam cantant
i per el món pregonam
lo que Valldemossa té
i lo que de Déu esperam.

Gràcies al senyo' Ripoll,
que fa un carro molt hermós
i a la joventut que canta
a darrera ses cançons.

N'hi ha que hi troben burreria
i jo trop que està molt bé
que la joventut demostri
l'alegria que al co' té.

Encara que sa meva veu
sigui un poc passadeta
que Déu me doni salut
per canta' Sor Tomaseta.

Festes de la Beata. 1983.

I aquestes són les gloses de Jaume Calafat:

Catalina, vull dir-vos
jo vos deman un favo':
que me deu força i valo',
no puc fer res sense vós.

Figura de Beata la de Déu 1770

Aquest poble sempre ha estat
poble de distinció:
Uetam, gran cantado';
Chopin, es gran tocado';
i un tal Lluís Salvado',
Arxiduc anomenat.

Valldemossa, vila hermosa,
un poble molt ideal,
i també Los Valldemossa
de fama internacional.

Però lo més gran que espanta
i ha cridat s'atenció
que un poble tan petitó
és un orgull i un hono'
teni' d'aquí una santa.

Santa i valldemossina
i quan vareu passar es portal
de vostre poble natal
un esse' de personal,
una entrada triumfal
vareu tenir, Catalina.

És moment oportú
per di' lo que he de di':
i perquè la vos n'heu de du',
sabent que va néixer aquí?
Agost de 1974.

Finalment, consider que podem incloure també en el nostre treball sobre la literatura popular fornida al voltant de l'esdeveniment de la festa de la

Beata l'adaptació que del Bolero Vell de Valldemossa feren Els Valldemossa amb una lletra relacionada amb la festa:

Arriba la Beata,
vénen ses festes.
I de juliol
quan crema es sol
arriba la Beata,
vénen ses festes
i tirarem sa casa
pe' sa finestra.

Darem lo que mos sobra:
goig i alegria.
Mitjan s'estiu
i riu que riu,
darem lo que mos sobra:
goig i alegria
an es qui són des poble
i fora vila.

Garlandes i feste's,
plantes hermoses.
Fasse's i pins,
flo's i jardins...
Garlandes i feste's,
plantes hermoses
adornen es carrers
de Valldemossa.

Antònia Maria Calafat i Rivas.

Persones del Poble

Antoni Muntaner Bujosa

Al nostre conciutadà Toni Muntaner Bujosa "Guarín", a nivell local no cal persentarlo, tots el coneixem i coneixem també la seva gran afecció per la fotografia, sobre tot referint-se a temes valldemossins. El que volem és donar públic testimoni de la seva tasca de recollida gràfica d'escenes i personatges de la vida quotidiana. Al mateix temps esbossarem la seva biografia.

El pare de Toni Muntaner Bujosa, de nom Joan, era valldemossí; se'n va anar a fer feina a Ciutat a Can Ribas, que era cosí seu. Es va casar amb una ciutadana, Margalida Bujosa. El matrimoni tingué dos fills, Joan i Toni. Del primer ja desaparegut en parlarem un altre dia. L'any 1910 va néixer a Palma Toni Muntaner-Bujosa Està casat amb Paula Torres, valldemossina, professora d'E.G.B., actualment està retirat del seu treball -era cap del servei de vies i obres dels Ferrocarrils de Mallorca- i viu amb la seva esposa al carrer Vell de Valldemossa. Allà té el que ell anomena el seu "Sancta Sanctorum", que és al mateix temps estudi, arxiu, laboratori, sala de projecció, lloc de treball i acolliment per a tots els seus amics.

Persona molt activa, és un gran aficionat a la fotografia -ell diu que ho és des que va néixer- i compta amb un arxiu molt nombrós, malgrat que una gotera inoportuna li va tudar la part més artística del que havia conservat. Va començar a fer fotos devers els dotze anys, allarg de la seva vida ha filmat o retratat un gran nombre de personatges populars de la vila, avui ja desapareguts; cases, cisternes, sínies, paisatges, festes populars, escenes familiars, situacions insòlites, fins i tot va retratar les banyistes a Sa Marina, en aquells anys que els banys de la mar estaven considerats com a teurapèutics.

Gràcies a la seva afecció tenim testimoni gràfic de fets i persones que són vertaderes joies, pot ésser

Antoni Muntaner Bujosa

que mai no valorarem la seva obra, però la REVISTA MIRAMAR li vol dedicar aquesta semblança com a personatge entrançable i popular a la vila.

El darrer treball que ha realitzat és una sèrie de diapositives que ens va mostrar el 21 de setembre passat en un acte organitzat per l'Obra Cultural Balear a Valldemossa. Fa uns tres anys Toni Muntaner va concebre la idea de fer unes diapositives sobre "Fruites, hortalisses i llegums de Valldemossa" -així ho ha titulat- i per acompanyar les imatges que obtenia va pensar posar-hi gloses adients. Per això va adquirir els quatre toms del "Cançoner Popu-

lar de Mallorca" del pare Ginard i els va llegir cercant i triant gloses que al.ludissin el tema tractat. Va retratar les fruites, les hortalisses i els llegums, seguint el procés de maduració, i collita; va cercar i va trobar, sembrats i amb fruita, exemplars insòlits a la vila -kiwis, cidònies-; va cuinar; va encomanar coques, pastissos, confitures... Després de gairebé tres anys de gestació, va presentar-nos els fruits, -mai millor dit- del seu darrer treball que ha realitzat dins jardins, hortets i possessions de Valldemossa i, és clar, dins la cuina casolana on amb l'ajuda de la seva esposa ha confeccionat plats autènticament valldemossins, amb la finalitat d'oferir-nos les seves imatges.

Sempre que algú ha acudit a Toni Muntaner per tal de poder gaudir d'alguna de les seves nombroses obres -té pel.lícules, diapositives, fotografies- ha estat ben atès, ha col.laborat sempre de bon grat en festes populars, actes culturals, publicacions locals... La dedicació, la constància i l'amor per les nostres coses fan de la seva obra un document excepcional, i el fan mereixedor a ell d'un públic reconeixement.

Ecologia i turisme

El G.O.B. ha estat guardonat per l'Associació de Touroperadors Alemanys, DRV, amb el Premi Internacional del Medi Ambient 1990, que atorga anualment la DRV en el decurs de la seva Assemblea General, celebrada aquest any a Singapur, entre el 4 i el 7 de novembre.

El senyor Antoni Font, membre de la directiva del G.O.B. va rebre el preciat guardó que li lliuraren la presidenta del jurat, senyora Beate Goecker de Serrano, membre de la directiva de la DRV i presidenta de la Comissió Medi Ambient i Cultura i el senyor Otto Schneider, president de la DRV, en el decurs de l'acte de cloenda del seu Congrés, el qual havia reunit més de 1500 congressistes a la llunyana ciutat de l'Extrem Orient.

D'entre les 71 candidatures presentades, el jurat va elegir unànimement la del G.O.B., "pels seus esforços incansables i positiu valent a favor del medi ambient i la cultura de les Balears" com va manifestar la senyora de Serrano en lliurar el premi. De la seva allocució en fem un breu resum:

"El G.O.B. no tan sols és mereixedor del nostre premi al medi ambient, sinó que mereix el nostre suport sense reserves. Els objectius del G.O.B. a favor de la protecció de la Natura i la Cultura són igualment els nostres i estic segura que trobarem els mitjans adients per fer-los arribar la nostra col·laboració".

La senyora de Serrano va re-

(Fotografia: D.R.V.)

calcar "la necessitat d'assumir la responsabilitat vers el medi ambient que pertoca tant als turistes, com als touroperadors i sobre tot als responsables públics i privats dels països receptors de turistes. Sobretot aquests han de tenir més esment, per la senzilla raó que una volta exhaurits els recursos naturals, el turisme cerca un altre destí, mentre que els qui habiten el lloc afectat resten sense la base del seus ingressos i recursos naturals".

"Amb aquest premi, la DRV apel·la urgentment als responsables de zones turístiques, perquè:

1- La utilització dels recursos naturals sia més acurada que fins ara, car aquests són limitats i no renovables.

2- No deixin el sol en mans d'especuladors ni d'inversors irresponsables, sinó que reforcin les lleis per a la protecció del medi ambient i controlin la seva aplicació.

3- En lloc de fer noves instal·lacions turístiques es millorin les existents, i si fos necessari, les transformin, donant-los així una major qualitat.

La DRV fa pales la ferma voluntat de donar el seu suport a la protecció del medi ambient i per això atorga el premi d'enguany al G.O.B., car aquest grup ha mostrat una especial sensibilitat vers els mateixos objectius.

J.A.S.D. Enviat especial de la Revista Miramar a Singapur.

RESTAURANT ES PORT

ESPECIALITATS
Peix, marisc i paella

PORT DE VALLDEMOSSA
(Mallorca)
Telèf. 61 25 41

Persones i personatges

El darrer carboner

Josep Estaràs Mateu, "Pep Ramellet", nasqué a Valldemossa el 6 de setembre de 1913. A la seva infantesa va anar al col·legi de les monges franciscanes, amb sor Matilde. Posteriorment assistí a l'escola pública de Can Mariano amb l'odiad, admirat i respectat senyor Abel Bravo. Als set anys començà a fer feina de marjador amb mestre Bruno "Guidons". Als nou anys, juntament amb els seus pare i germans Antoni, Joan i Miquel teren de pescadors al Port d'Alcúdia per espai de deu anys.

Segons ens contava l'entrevistat: -Foren anys molt durs, pensa que molts de dies quasi arribàvem a Ciutadella amb l'única ajuda d'una vela i els remes. Passàrem molts de perills i ens succeïren moltes anècdotes, però avui quan ho record sent una gran enyorança. Després vaig fer feina de picapedrer amb mestre Joan Llado fins que l'any 1945 vaig començar a fer de carboner.

Durant vint-i-nou anys -continua contant el nostre personatge- vaig fer neteja i carbo als boscos de Son Ferrandell, Son Oleza, Vistamar, Sa Coma, Ca l'amo en Toni etc.. Durant aquest temps vaig coure més de cinc-centes sitges. En aquell temps, devers 1946, hi havia a Valldemossa més de vint famílies que netejaven el bosc i feien carbo.

-Quina era exactament la feina de carboner?

-Començaré des del principi. El primer era cercar un lloc, a poder ésser arracerat, per fer-hi una barraca, que era una caseta d'uns 9 m². Normalment era ovalada o rodona i la feiem de pedra seca i més o manco d'un metre i mig d'altura, amb una portafeta de troncs d'alzina o de pi i folrada de saqueta d'espert; damunt aquest mur col·locàvem unes perllongues llargues unides cap al centre, les clavàvem i les cobriem amb branques i càrritx formant així un protector natural i sense goteres. Tot seguit fèiem un petit forn i una altra barraqueta per guardar qualche animal. Després

començàvem a fer el rotllo, és a dir, el lloc on es cou la sitja, el qual era ben rodó, aproximadament de sis metres de diàmetre. Una vegada ben instal·lats iniciàvem el treball de talar llenya. He de dir que tot això ho feia ajudat per la meua dona.

-Com era la vida i l'alimentació en aquests paratges?

-Nosaltres teníem ben resolt el tema. Teníem una cabra que ens donava llet fresca i natural; unes vint gallines ens proporcionaven ous i carn. Cigrons, mongetes, moniatos etc.. Quasi sempre, no gaire lluny, hi havia qualche font d'aigua natural.

El treball era molt dur. Ens aixecàvem a trenc d'alba per anar a caçar tords, després començàvem la tasca que durava de sol a sol. Set dies solíem emprar per tallar i seleccionar suficients rebolls per fer una sitja.

-Com es cou el carbó sense que es converteixi en cendra?

-Es posaven quatre troncs molt gruixats en el centre del rotllo, després s'anaven apinyant

pels costats i cap al damunt, deixant una obertura al centre. Una vegada aconseguida una altura d'uns dos metres s'hi posaven branques i les braseres a damunt. Després es recobria completament amb terra, excepte quatre foradets laterals i l'obertura central per alimentar la sitja.

-Que és això d'alimentar la sitja?

-Bé, una vegada que la sitja estava a punt d'encendre -jo tenia per costum fer-ho sempre de nit- preparava un parell de quilos de calius i els tirava per l'obertura central. En començar a coure l'haviem de vetlar i donar menjar cada quatre o cinc hores de nit i de dia, per espai d'uns nou dies.

-Has dit quatre o cinc hores?

-Sí, i de vegades cap al vuitè o novè dia havies d'estar més atent per si es produïa qualche forat, és a dir, sorgien problemes.

-Quants quilos de carbó se solien treure de cada sitja?

-Normalment les solia fer d'uns cinquanta o seixanta quintars (cada quintar té 42,5 Kg.) o sia aproximadament 2.500 Kg. que venia normalment a l'amo en Jaume Calafat "Garrit" o a l'amo en Joan Calafat "Déu".

-Per a què s'usava aquest carbó?

-Abans era totalment necessari i imprescindible. Pensa que fins fa pocs anys no existia el butà i el carbó s'emprava per a tots els usos domèstics entre d'altres moltes coses.

-Moltes gràcies per aqueixa interessant conversa sobre una professió que ja és un record en la nostra història, encara fresca en la memòria dels qui hem complit els quarantes... i completament desconeguda per a la gran majoria dels joves valldemossins.

Text i fotografia:
Pep Lladó Vila

Ajuntament

Durant el passat trimestre s'han casat 57 parelles a l'Ajuntament de Valldemossa. Tenguerem fins i tot unes noces d'aquestes de revista del cor. El duc d'Arion s'hi va casar el deu de setembre a les deu del matí. Entre d'altres hi assistiren els germans Falcó, el marquès de Cubas i el marquès de Griñón.

DEFUNCIONS

- Juana Ana Lladó Torres 2-8-90
- Juan Fiol Estaràs 4-9-90
- Sebastian Esteva Colom 22-9-90
- Bartolomé Vila Torres 15-10-90

NAIXEMENTS

- Patricia Canals Calafat 9-10-90, filla de Bartolomé i de Maria José.
- Caterina Moyà Munar 4-10-90, filla de Jaume i de Francesca.
- Vicenç Colom Lizana 6-10-90, fill de Antoni i de Petra Ana.
- Juan Pedro Perez Ripoll 15-11-90, fill de Juan Pedro i de Maria Teresa.

A principi de setembre, a Campdevàdol, poble nadiu del fill adoptiu de Valldemossa Josep Coll i Bardolet, han batejat a una plaça amb el nom de Valldemossa. Convidat per l'Ajuntament de Campdevàdol i per assistir a la inauguració el nostre Ajuntament ha viatjat fins allà.

Església

MATRIMONIS CANONICS

- Bernat Fiol Morey i Maria Mercedes Oliver Terrasa 14-9-90.
- Antoni Xavier Colom Colom i Maria Antònia Nicolau Vidal 1-9-90.
- Francisco José Cilimingras Casasnovas i Maria Aguiló Femenias 6-10-90.

Contragurereu matrimoni cinc parelles més que no són de la vila.

BAPTISMES

- Margalida Calafat Maimó
- Francesc Prats Lucas
- Sebastià Sastre Carbonell
- Aina Oliver Caldés
- Jorge Doganis Poncell

Enhorabona

El 12 de setembre feia 25 anys que Maria Ferrer Ginard i Francesc Matas Torres s'havien unit en matrimoni. Amb gran il·lusió varen celebrar les noces d'argent amb una missa d'acció de gràcies, oficiada per Llorenç Lladó, a l'església de Sant Bartomeu de Valldemossa. Renovaren les promeses matrimonials afegint als seus dits una aliança per hom,

regal dels seus fills Toni, Jaume i Xavi.

Després de l'homilia, Margalida Matas va llegir el sonet següent que havia escrit per a l'ocasió

DÉU HO VULGUI!

Plens de goig i d'esperança,
de vida i de il·lusió,
joveníssims vos casareu
senzillament per amor.

De la llavor ahir sembrada
amb la força d'estimar
veis avui florir a tres branques
el coratge pel demà.

Un demà en què els anys vos trobin

units i joves de cor.
I eterna la primavera
de l'amor que mai no mor,
amb salut, pau i alegria,
celebreu les noces d'or.

Més tard, tots els familiars i amics assistents varen ésser obsequiats amb un bon sopar al domicili dels "nuvis" a Son Maixella.

Francisco Matas i Maria Ferrer

Joan Tortella i Catalina Areque

PLECS DE CULTURA POPULAR I GLOSES

Amb el suport
del Consell Insular
de Mallorca

COL. LABOREN

Antonia Maria Calafat Rivas; Margalida Calafat Torres; Maria Dolores Estrades Calafat; Magdalena Garcies Estelrich; Catalina Julià Noguera; Caterina Ortega Fiol; Neus Picó Veny; Antonia Serrano Darder; Marc Vallbona Adrover.

*(Fotografia cedida per
Joana Lladó Vila)*

Combat de picat entre J. Colombram i J. Planisi

El passat 24 d'agost, Sant Bartomeu, tingué lloc a Valldemossa un combat de picat entre dos glosadors prou coneguts a Mallorca: J. Colombram de Maria de la Salut i J. Planisi de Can Picafort.

Creiem que és aquesta una bona manera de recuperar una festa tan nostra: la festa de Sant Bartomeu.

Aquí us oferim una transcripció d'una part d'aquest combat.

Colombram:

I Verge Santa Immaculada
mare de nostre Senyor
i doneu-nos s'oració
per començar sa glosada
i sa gent que s'hi ha acostada
pugui passar sa vetlada
alegre i sense temor.

Planisi:

Bon vespre públic honrat
bon vespre públic honrat
i a tots vos vull saluda.

Dins Valldemossa s'està
amb so cor ben eixamplat,
jo veure aquesta bondat
i aquesta serietat
per poder-mos acosta.
Més content no puc esta
tot això queda gravat
i si escoltau,
públic honrat,
glosam a puesto sagrat
i això és molt delicat
pes nostre conversa.
Però allà hi ha un capellà
i si acàs parlam molt gruixat
tot quedarà perdonat
si anam a confessar.

Colombram:

I bon vespre gernació
bon vespre gernació
bon vespre públic honrat.
Com veis m'havia olvidat
i saluda s'autoritat
i lo primer es batle major.
I com 'gués sabut nostro

Senyor

i amb sa mateixa raó
i dispondreu d'un servidor
per quan pugui ser cridat.

Planisi:

Si hi ha es batle major
si hi ha es batle major
de jo queda saludat.
Senyor batle estimat

(Fotografia
cedida per
Catalina
Colom
Torres)

jo m'havia olvidat
i trob que he de tenir un perdó.
I que m'escolti bon senyor
que jo cant tot regirat,
si vostè se passa pes cap
a nit de tancar-ne cap
que tanqui es des meu costat
perquè ja hi està avesat
a viure dins sa presó.

Colombram:

I en Colombram de Maria
jo ni m'he presentat
i vos suplic públic honrat
que mai m'havia trobat
dins un poble tan honrat
i amb tanta simpatia.

Planisi:

Tu poble valldemossí
tu poble valldemossí
ets un poble educat
jo venia en temps passat
amb el senyor Calafat
que era un homo d'aquí.
Però un pic me va fogir
a la Santa Eternitat
i amics meus som presentat
amb aquest company d'aquí
i per tu poble te vull di
si en res te puga servi
dispondràs d'aquest criat.

....

Planisi:

Anit el tenc a la dreta

anit el tenc a la dreta
i un poc el tenc comandat.
Jo ara vull saluda
a una noble senyoreta
na Serrano, n'Antonieta
perquè ha fet una gloseta
de lo milloret que hi ha.
Ses gracies li vull dona
a n'aquesta joveneta
que és tan guapa i condreta
de lo més guapo que hi ha.
Colombram:
I és una dona fenera
és una dona fenera
de lo més mono que hi ha
i ara vos parlaré clar
he arribat a repara
que és lo més guapo que hi ha
de tota Mallorca entera.

Planisi:

És una hermosa femella
és una hermosa femella
de lo més guapo que hi ha
carinyosa amb so xerrar
i l'he mirada amb so mira
i sempre acluca sa pipella.
Hi ho és com una poncella
que sa flor està per badar,
per dir-vos tot lo que hi ha
hasta em poria brindar un pic
per 'nar jeure amb ella.

Colombram:

I és com un clavell morat

és com un clavell morat
molt curiosa i digna
i aqueixa valldemossina
per ella faria una mina
i amb molta profunditat.

Planisi:

I aquelles altres ninetes
aquelles altres ninetes
que an es seu costat hi ha
les mir i les torn mira
i també les trob molt guapetes
però són molt joventetes
i no les poren molesta.

Però les gracies les vull da
perquè això poc temps ja fa
mos venien a visita

per dur-se'n quatre
cançonetes.

Colombram:

L... I homo ja m'he reparat
i homo ja m'he reparat
que són aqueixes ninetes
i són molt guapes i finetes
i elles varen fe plagues
damunt es nostro parla.

...

Colombram:

I es ramell d'una mimosa
es ramell d'una mimosa
és guapo i ben tallat
i te vull di sa veritat
i tu que ets valent i honrat
diga'm què les has trobat
a ses dones de Valldemossa.

Planisi:

Duen molta fantasia
duen molta fantasia
ses dones que 'quí hi ha,
jo no les vull desjecta
no vull que diguen demà
que jo vaig amb picardia
perquè cant no alegria
i per vòltros no vull calla.
i vòltros, dones, vos parl cla
si amb qualcuna em pogués

plega

a ca meva ja no 'niria.

Colombram:

I tant m'és morena com rossa
tant m'és morena com rossa
i si és grisa també em va bé,
i as mateix vos diré
que sou fines com un pape
i guapes com un bebé
ses dones de Valldemossa.

Planisi:

Tu que es tema has començat
tu que es tema has començat
també li has d'ana fi.

Companyero, te vull di
que ses dones que hi ha 'quí
és lo més guapo que he trobat,
i per dir-vos sa veritat

pronta serà demanat
es companyero d'aquí,
jo trob que ara m'has de di
de tots ets homos que hi ha aquí
també lo que hi has trobat.

Colombram:

I dius que ets un homo sabut
dius que ets un homo sabut
curiós, llampant i fi,
i ets homos que hi ha 'quí
es qui em 'grada més d'aquí
serà aquest barbut.

Planisi:

Vaja un gust que aquest tenia
vaja un gust que aquest tenia
jo no me'n puc aveni.

i aquest barbut que hi ha 'quí
trob que ho du amb gran fanta-
sia,

i a la cara li diria
i no s'ha d'empegueir
si 'gués de combatre amb mi
companyero li vull di
que ha d'anar a sa barberia.

Colombram:

I jo t'ho vull dir llampant i fi
t'ho vull dir llampant i fi
xarrant amb molta simpatia
i as mateix temps te diria
diu que no hi ha barberia
i no.l poren afeita per aquí.

Planisi:

Aquest homo fa mala cara
aquest homo fa mala cara
trob que l'hem de deixa 'na
que se poria enfada
i mos poria resulta
d'ell rebre una bufetada.
I es cosa que jo no.m 'grada
a n'això jo espera,
i rei meu vos parl ben cla
si no vos voleu feita
que Déu vos puguí ajuda
i molts d'anys la dugueu
penjada.

Colombram:

I jo ja no sé lo que he tret
jo ja no sé lo que he tret
ni tampoc lo que he de fe,
i as mateix temps vos diré
m'han comunicat també
que trob que a vegades fe
obres a dins es carrer
i vos demanaré també
si ho trobau per ben fet.

Planisi:

He vist una obra començada
i per jo no estava molt bé,
i a tot es poble diré
i trob que aquestal'han errada:
una obra molt mal garbada,
una mica mal gaida
i això és un mal picapedrer.

I perquè aqust poble està bé
i és una cosa deshonorada
ses cases són de pedra picada
i aquesta no li volen fe.

...

Planisi:

S'obra que hi ha començada
s'obra que hi ha començada
qualque pic s'acabarà,
m'he passejat per allà
i a s'entrada de Deià
i aquells murs que hi ha 'lla
que mos tapen sa murada.

Colombram:

I has de mirar lo que fas
has de mirar lo que fas
i has de canviar es paper,
i as mateix temps te diré
i has de conversar un poc més

bé

no fos cosa es picapedre
per aquí mos encaçàs.

Planisi:

I és un home excel•lent
és un home excel•lent
però ses obres que hi ha
trob que està molt malament,
i a nés picapedrer excel•lent
si de jo no.stà content
és un home tan valent
que m'omplirà de ciment
i brut me n'hauré d'ana.

Colombram:

És una cosa secreta
ho dic en realitat
a tot es públic que heu entrat
que jaestic molt esquinyat
per descansa una estona.

Planisi:

S'ha fotut ses gargamelles
s'ha fotut ses gargamelles
i no valdrà per canta
i és que en aquest racó hi ha
unes femelletes belles
són una miqueta velles
però les veu tan alegres
que pronta s'hi vol xifla.

Colombram:

Ho seria es meu conhort
de porer-m'hi aplegar
però te vull parlar cla
ara hauríem de parla
d'aquelles altres que hi ha
devers Can Picafort.

Planisi:

Jo no te.n 'via parlat
jo no te.n 'via parlat
jo te parlava d'aquelles
que són tan guapes i belles
un carinyos purificats
i has de creure, estimat,
per Can Picafort està escam-

pat

i jo hi 'nava d'amagat
a n'aquella estarengera.

...

Planisi:

Què és d'hermosa aquesta nit
què és d'hermosa aquesta nit
amb sa barba ben posada
ha pegat una xupada
i ha cabat es tassó complit,
i de bon cor te suplic
enhorabona per sa vetlada
i es que ha guanyat

s'ensaïmada

que jo només l'he tastada
quan tota se l'haja menjada
que li faci bon profit.

Colombram:

I l'ha guanyada una dona
l'ha guanyada una dona
que tenia uns bons pits
l'ha trossejada amb sos dits
i així mateix ha stada bona.

Planisi:

Era una bona femella
era una bona femella
i un ramellet molt florit
l'ha trossejada amb sos dits
i jo de bon cor vos dic

que l'he trobada ben bella.

Una senyora verdadera
diu que duia una pitera
i una grossa delantera
és pitjor que un reial fadrí.

Colombram:

I era una al•lota educada
era una al•lota educada
de lo més mono que hi ha
i as mateix temps vos dic cla
i sa delantera que hi ha
i el Bon Jesús li donà
i ella l'ha conservada.

...

Planisi:

Bona gent vos tenc que di
bona gent vos tenc que di
que ja s'hora d'acaba
jo tenc que na a treballa
a Can Picafort tenc que na
i mol de temps per 'na a dormi.
I a n'aquest públic d'aquí
les gràcies les vull dona
que molts d'anys pugui torna
a fer gloses jo aquí.

....

Colombram:

Estic content, no me queix
de voltros sense dubte

és hora, mos n'hen d'ana
però hauríem de torna
i voldria porer-vos troba
amb sa salut que vos deix.

Planisi:

Jo visc a Can Picafort
jo visc a Can Picafort
Carrer Pizarro es carre
número setanta diré
i pes que li véngui bé
que me cerqui a jo també
això serà es meu conhort
i allà dins m'hi snt tan fort
crec que ja no me'n 'niré,
i si en res m'hagueu mester
veniu que vos serviré
fins es dia de la mort.

Que molts d'anys, valde-
mossins, poguem venir a la vostra
reunió.

Salut per sempre.

Catalina Julià Noguera

Fora baralles per qüestió de noms!

Amb el nom
de català,
de mallorquí,
de maonès o
de formenterer,
la nostra llengua és la mateixa.
I és la nostra llengua.
Que ningú deixi de parlar-la o
d'escriure-la per por de fer

faltes: val més parlar (o escriure)
malament una llengua, que no parlar-la
(o escriure-la) gens.

La Campanya de Normalització Lingüística

té l'objectiu de recobrar la llengua
pròpia de les Balears com a vehicle normal de relació
del seus habitants, en un clima de concòrdia i de
respecte dels drets de tots.

Per això, **La Campanya de Normalització
Lingüística és la teva campanya.**

Participa-hi

La llengua,
feina
de tots

Pere Gil

Un home, una imatge

Darrera aquets glosador fictici, s'hi amaga un glosador de carn i ossos, al qual hem intentat conèixer a través de les agradables trobades que hem tengut amb ell.

Vicenç Terrassa i Umbert va néixer a Soller el vint-i-cinc de gener de 1918, aquesta dada exacta de la biografia del nostre glosador és gairebé l'única que ens va voler dir. Vicenç Terrassa es negà a parlar d'ell mateix, ja que com sempre ha fet, la figura important no és ell sinó en Pere Gil. Aquest personatge de ficció però a la vegada tan real, fou creat per tapar misteriosament la vertadera personalitat de l'autor.

Pere Gil començà a fer gloses l'any 1981 publicant diàriament a Última Hora, amb un any la popularitat va ascendir de manera aclaparadora: fou així com l'autor va decidir replegar les gloses en llibrets i publicar-les.

Segons Pere Gil l'art de glosar és una cosa innata; la glosa és la forma més senzilla de fer poesia, tot i que ell mai no s'ha considerat poeta. Poc a poc es va exercitar en el truc de la rima i progressivament es va adonar que tenia la certesa de poder fer una glosa cada dia.

Pere Gil es considera un artesà de la paraula, per tant, ser glosador es converteix en un ofici.

Quan li demanàrem què pensava sobre la denominació de glosador culte que moltes vegades li han atribuït, es va excusar dient que ell produïa més que ningú perquè estava totalment entregat a la tasca de fer gloses, per altra banda la formació intel·lectual de Pere Gil és important a l'hora d'entendre la seva producció, així com les inquietuds culturals i literàries que sempre ha tengut; sobretot pel que fa a la diversitat temàtica de les seves gloses.

La diversitat temàtica de les gloses de Pere Gil ens fa difícil fer-ne un esment detingut, però, voldríem contribuir així a esborrar la idea que es té de Pere Gil com un glosador de gloses "brutes"; sense voler llevar cap

(Fotografia cedida per Joana Lladó Vila)

mèrit a la seva producció eròtico-romàntica que per ser la més coneguda ha marcat la imatge del glosador. Segurament aquestes gloses eròtiques com ell les anomena, són les que han fet més enrenou i les que han fet esclatar de rialles a tothom; aquesta és segur la clau del seu èxit.

"Cinquanta Amorettes a una Musa imaginària": Amb aquest recull Pere Gil trenca amb tota la seva trajectòria de glosa eròtica per passar a un tema molt més romàntic. El tractament del tema amorós canvia radicalment. Si fins ara Pere Gil havia usat i abusat del sexe per fer riure, en aquest recull canvia de to i com ell mateix diu, fa de Cyrano de Bergerac, posant en boca de qualsevol enamorat belles paraules d'amor.

La intenció d'aquest llibret és ben clara, amb aquest recull vol demanar disculpes a totes les

dones que pugui haver ferit amb el seu glossari eròtic pel que fa al tractament del sexe femení. Pere Gil va dubtar quan nosaltres vàrem catalogar aquestes gloses com a poesia, senzillament ens va dir que ell no era poeta però, sí trobava que aquestes gloses eren més cuidades que no altres. Tothom que les ha llegides ha quedat agradablement sorprès, sobretot les senyores.

"El glosador agermanat": Permeteu que m'aturi a fer un esment especial per aquesta producció incompleta de Pere Gil, amb molta diferència la millor del nostre glosador pel meu gust, tan pel que fa al tema escollit com pel que fa al seu tractament.

La història per tots coneguda de les Germanies de Mallorca adquireix un to èpic en aquesta narració glosada, la feina de documentació històrica ha estat feta amb tota precisió, encara que

Pere Gil és un gran coneixedor d'aquests episodis i també n'és un apassionat.

La visió que ens dona és tan completa que sembla talment que hagués viscut la feta o bé (com és el cas del glosador fictici protagonista), que algú amb molta cura li hagués narrat tots els episodis.

Es tracta d'una ficció carregada de metallenguatge i d'un clar procés de crear dins la mateixa obra, ens trobam un cop més amb una creació que surt del canon estricte de la glosa. És un argument novel·lístic o teatral perfecte.

A part de dedicar-se a narrar uns episodis histórico-èpics, traslladant la història a un context local concret (Sóller), hi ha una simbiosi perfecta entre el fet històric i el compromís amb el patiment del seu poble. El recull és un cant d'amor cap al poble que el va veure néixer, cap al poble i cap a la gent; la gent entesa com a protagonista de la història juntament amb els herois, d'quí es desprèn la relació entre vida quotidiana i heroïtat.

També és molt important fer esment de la intencionalitat pedagògica del relat i de la clara voluntat de l'autor de fer conèixer uns herois injustament oblidats. Pere Gil reivindica per a la història col·lectiva de Sóller i de Mallorca els Agermanats mal anomenats "bandejats". Recordem que els Agermanats foren els grans lluitadors contra els abusos que exercien els senyors envers la gent de la part forana. Per això foren obligats a fugir a les muntanyes per amagar-se de la justícia.

L'heroïtat dels Agermanats queda ben palesa quan, tal com diu la llegenda, els bandejats baixaren de la Serra per defensar

(Fotografia cedida per Dolors Estrades Calafat)

Sóller de l'atac dels moros i gràcies al seu ajut varen guanyar la batalla.

Altres blocs temàtics tractats per Pere Gil són entre d'altres: "Normalització i Gonellisme", "Lo mateix dit en glosa", etc..L'apartat de Normalització i Gonellisme va dirigit fonamentalment als forasters no integrats i als mallorquins gonelles; i varen ser suscitées per les polèmiques promogudes a partir del Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana, gairebé totes varen ser publicades a la premsa forana i també al diari Última Hora amb una acollida bastant favorable; ja ho diu en Prer Gil, que "lo mateix dit en glosa" no encen tant.

El recull de "Lo Mateix Dit en Glosa" igualment que l'aplec de les ballestades, està basat en dites o notícies dels periòdics, això fa que la diversitat temàtica sigui considerable. El glosador ens convida a participar del joc de la creació demanant retalls o suggerències per escriure les gloses.

Per acabar només voldria que aquest article servís per descobrir la imatge d'un glosador del qual la popularitat només ha desvetllat una part emmarcant-lo injustament dins un únic bloc temàtic.

(Fotografia cedida per Dolors Estrades Calafat)

Neus Picó Veny

El Cançoner Popular de Mallorca

La literatura popular té a Mallorca una important representació a l'apartat poètic en el Cançoner Popular, i el Cançoner popular més conegut és el del Pare Rafel Ginard Bauçà.

El Pare Rafel Ginard és un folklorista que ingressà als franciscans d'Artà el 1913 i fou ordenat sacerdot l'any 1924. Ha estat premiat diverses vegades als jocs florals i ha publicat, a més de poemes, el recull de prosa "Croquis Artanenc" l'any 1929. Però l'obra per la que realment és conegut, és "El Cançoner Popular de Mallorca" que presentà com a introducció l'any 1960 i que en el període que va des de 1966 fins a 1974 fou publicat en la seva totalitat.

El Cançoner Popular del Pare Ginard conté el text, és a dir, la lletra de més de vint mil cançons conservades per tradició oral i recollides de tot arreu de Mallorca. Aquestes cançons es cantaven als pobles i a la ruralia de Mallorca, i veient la seva possible desaparició, el Pare Ginard s'imposà la tasca de recopilar-les per després ésser publicades.

Al Cançoner del Pare Ginard hi trobam cançons de dos tipus: les cançons llargues i les cançons curtes.

Les cançons llargues vénen agrupades en tres seccions: codolades, glosades i el romancer.

Els romanços solen tractar temes narratius. Al Cançoner Popular de Mallorca del Pare Ginard es troben classificats en aquests temes:

- Captius.
- Amor Fidel.
- Amor Desgriat.
- Esposa Dissortada.
- Adulteri Castigat.
- Burles i Astúcies.
- Aventures Amoroses.
- Romanços Lírics.
- Romanços Religiosos.
- Temes Diversos.

Aquets romanços eren cantats, en conseqüència, tots tenen la seva música que en alguns casos també ha pogut ésser transcrita però el Pare Ginard tan sols se

(Fotografia cedida per Dolors Estrades Calafat)

centrà en la recopilació de les lletres. Hem de dir que molts d'aquests romanços amb la mateixa lletra o amb variants es poden llegir a altres cançoners dels Països Catalans.

Les cançons curtes o gloses mallorquines recopilades pel Pare Ginard les trobam amb estructura similar a altres indrets, així podem parlar de les "corrandes" o "follies" a Catalunya; "cobles" al País Valencià i les "cançons botxetes" a Menorca.

Les cançons curtes del cançoner es poden dividir segons els temes tractats en: amoroses, de bressol, del camp, de feina, de jocs infantils, de localitat, de matrimoni, de meteorologia, de picat, religioses, sentencioses.

Les cançons curtes reben aquest nom perquè tenen pocs versos, generalment quatre versos o mots amb rima consonant encadenada (abba) o alternada (abab).

Realment interessants són les cançons curtes de picat, a les que

per certa circumstància eren inventades cançons que reflectien la ironia de la situació.

La tasca del Pare Ginard és prou important per passar a la història com a recopilador de tot aquest material que configura la cultura popular d'un poble.

Les cançons amb un fort caire eròtic, però, no hantingut cabuda al Cançoner del Pare Ginard, es veu que el fet de les seves creences religioses li feu passar una censura un tant moralística.

Sabem que al cançoner popular hi ha cançons relacionades amb l'erotisme que no tingueren cabuda en aquest "Cançoner Popular de Mallorca". Malgrat aquesta censura imposada, el Pare Rafel Ginard feu una gran feina que mereix el seu reconeixement per tots aquells que d'una manera o altra estimem la cultura popular.

Margalida Calafat Torres

Domingo Garcias "Pintat"

Glosador

Domingo Garcias nasqué el 1880 al poble de Costitx. No podem parlar d'ell com a glosador professional, però sí com a home amb gran esperit de la glosa que exhibia sovint la seva gran capacitat per fer d'un fet exageradament quotidià una història en forma de vers, magníficament rimada. Al poble se'l coneixia per aquesta facultat i freqüentment, hom el sol·licitava perquè donàs una interpretació glosada a qualsevol fet anecdòtic succeït al poble.

Home de vida llarga (morí al voltant dels noranta anys), no participà en combats de glosadors sinó que es limità a fer una glosa d'anar per casa. Podem exemplificar gloses d'aquest tipus amb el següent fragment glosat fet per Domingo Garcias quan l'ecònom del poble amenaçà amb la retirada de les festes patronals en cas que es repetissin certes tradicions considerades "indecents". El glosador expressà la seva indignació així:

Una festa que tenia
cada any la Mare de Déu
enguany un deixeble seu
ha dit que la llevaria.

Un any, el dia de matances,
després de sopar Domingo Garcias
tornà donar mostra de la seva
capacitat per glosar diversos es-
deveniments quotidians:

Si voleu que facem ball,
ja que és una cosa bona
heu de fer es cap sa madona,
Na Francisca de Can Gall.

Una rosa vertadera
molt m'agrada esfullar-le
si aquesta no ho vol esser
que ho sigui Na Cavallera.

Exemple també d'aquesta
tendència glosadora no oficial
(després detallarem què entenia
el glosador per glosa oficial ifins a
quin punt la portà a terme) és el
següent glosat:

L'any tretze, dasset d'abril,
trits anaven els costitxers
calabruixos com es puny
veien córrer pes carrers.

Domingo Garcias tenia, però,
una concepció del rimat molt
completa que abraçava també la
utilització de la glosa com a mitjà
d'expressió en diversos docu-
ments públics i de caràcter oficial.
L'any 1936, feu el testament.
Aquest testament no tendria cap
particularitat remarcable si no fos
perquè el va fer glosat.
N'extraïem unes estrofes molt
significatives:

Al·lec de que som casat
amb Francisca Ramis Munar,
dona e infants vul heretar
és la meva voluntat.

Sis infants tenc en el mon
que els he hagut de mantenir,
calçar i llavors vestir.
Per poder-los distingir
pel nom, vos diré qui són:

Maria, Jaume i Francisca,
Llorenç, Domingo i Tomeu,
les faig hereus de lo meu
quan jo i sa dona no visca.

Deix sa dona usufructuari
tot es temps que ella viurà
i si amb altres vol casar,
no perd res tot al contrari:
li desig lo necessari
perquè ho pugui disfrutar.

Tenc una casa i corral
que a carrer del metge està
a En Jaume vull deixar,
si la voleu visitar
s'onze li varen posar
a sa llinda del portal.

Tenc mitja quarteradeta
dins sa garriga, en es pla.
A Llorenç la vull deixar
i també hi ha d'entrar
cotxeria i sa caseta.

(...)

I es qui se queixi que té
molts d'ossos i poques popes
del seu pa ja pot fer sopes,
que jo n'he fetes primer.

No vull que cap capellà
per jo se posi casulla,
tots plegats feu-ne una bulla

a sa vorera de mar,
i així podreu convidar
els "testigos" en patrulla.

Aquesta darrera estrofa és
molt significativa del caràcter
especial del nostre glosador pel
que fa a la concepció de la vida:
vitalista, anticlerical i pràctic. Un
home, en definitiva, aferrat als
costums del seu poble, però allu-
nyat relativament de les idees re-
ligioses més generalitzades a
l'època.

Una altra mostra de la glosada
oficial de Domingo Garcias és
aquesta que feu amb motiu de
l'erecció del monument on hi
havia abans la creu del molí de
vent. La datació de la glosada és
del 13 de març del 1913.
N'extraïem el fragment següent:

Lograrem nostre desig
llavors lo nostre intent
el poble i tota la gent
de posar el monument
al poble de Costitx.

L'any mil nou-cents tretze està
escrit en pedra esmolada,
Reina del cel coronada
a tots servireu de mare
qui a los vostros peus vendrà.

De tot el poble d'aquí
heu estada venerada,
a on féreu se posada
per sa segona vegada
que a Cotitx vàreu venir.

El dia trenta de març
beneiren sa capella,
i essent la reina ella,
així trobaren en ella,
remei per tots los malalts.

Ell a dedins trobareu
la Verge Immaculada
com ho va esser trobada
per sa segona vegada
tot just devora sa creu.

(...)

A dins sa plaça és segur,
a damunt un magraner
allà va ser el lloc primer

i a Sencelles per més fer
la se'n varen voler dur.

(...)

Mallorquins tots vos convid
que vengueu a visitar
la Verge que estarà
per defensar el cristià
i a Costitx temps infinit.

Deman per la germandat,
i perquè tot sia encertat
vos deim tres avemaries.
De llinatge som Garcias,
de nom Domingo Pintat.

La facultat glosadora d'aquest
personatge també s'evidenciava a
l'hora de glosar fets succeïts a
altres persones del poble. In-
cloem, com a exemple, el següent
fragment glosat:

A quatre d'abril vengué,
molt trist i desconsolat,
ma mare un mal m'ha agafat
i em pens cert que em moriré.

Jo li vaig fer de resposta,
no tremols Sebastià,
a Déu t'has d'encomanar
si convé t'adobarà,
si ell vol, molt poc li costa.

(Fotografia cedida per
Dolors Estrades Calafat)

Mon n'anàrem a colgar
pensant ell no serà res!
quan foren devers les tres,
el vaig anar a visitar.
Com camps Sebastià?
ma mare, jo estic sorprès!

(...)

Receptà el senyor doctor
lo que a ell li pareixia,
i tot d'una, de seguida,
que el solei ja se ponía
me'n vaig anar a cercar-ho.

(...)

Quan vaig esser a Son Munar,
per sa costa, que pujava
sent en Tomàs que cridava
i em venia a cercar.
i em vaig posar a pensar,
germans meus, en sa cunyada,
i un Pare-nostre, aviada,
per ella li vaig resar.

Oh Déu meu, i quina ditxa,
que no l'he tenguda mai
tot un Déu i en general
que ve a fer-me visita.

Don Bartomeu Amengual
i senyors de Son Vispó,
a tots vos deman perdó
a tots plegats en general.
Si algun dia he de fer mal,
de bon cor, perdonau-m'ho.

Aquest glosat és bastant llarg
(74 versos) i ens parla del llarg
itinerari nocturn d'una dona pa-
gesa que pretén posar remei a la
malaltia del seu fill. Recorre els
llocs més coneguts del poble (Son
Munar, la Bassa Roja, la Casa
Baixa etc.).

Com podem observar Domin-
go Garcias és un glosador amb un
concepte ampli de la glosa i el
glosat. El testament glosat ens
demostra que la glosa s'introduí,
fins i tot, en la paperassa oficial.
No deixà de banda, però, la funció
més quotidiana de la creació de la
creació rimada: el comentari dels
fets anedòtics que farcien la vida
del poble.

M. Magdalena Garcias Estel-
rich

Valldemossins

Gloses i anècdotes

Quan sentim una glosa i sabem per quin motiu l'han feta, comprenem millor el seu significat sia seriós, festiu, irònic etc. Hi ha hagut glosadors que han editat plaquetes contant fets o esdeveniments, però generalment les gloses ens han estat transmeses per tradició oral.

El que pretenc és contar-vos un seguit de gloses amb la seva anècdota i algunes curiositats. Les fonts per aconseguir la informació, oral i escrita, han estat diverses,

quasi sempre familiars o amics dels glosadors, una plagueta i els glosadors contemporanis mateixos.

Als principis del segle denou un avantpassat meu, Toni Boscana Rabassa "Gotzo", tingué un fill que va emigrar a Alger, allà es va oblidar per complet de la seva família. Passat els anys un valldemossí que partia cap Alger va demanar a Toni "Gotzo" si volia enviar res al fill. Aquesta va ésser la resposta:

Fill meu, si saps que som mort,
i véns per sa llegítima,
me pens que serà tan prima
que no et bastarà pes port.

L'Arxiduc Lluís Salvador va prometre un duro a la persona que li faria una glosa tractant-lo al mateix temps de senyor i d'ase. Maria Mas de "Na Mas" va dir-n'hi una que li va fer per a l'ocasió una cunyada seva, Margalida Mulet, "Na Catoia", que era glosadora. L'Arxiduc digué després d'haver-la sentida: -Ho! ho! jas sis pessetes.

"Na Catoia" era parenta de Catalina Vila "Cantona", la qual conserva una plagueta de gloses seves dedicades a la Beata.

Diuen que un ase molt val si el tenen quan l'han mester jo amb un m'hi camp molt bé perquè ve de sang reial. Senyoret, no ho prengui a mal, tot ho ha de prendre bé ses gloses que jo sé fer

quan les he explicades bé valen vint-i-un reial.

Seria devers l'any 1920 quan Toni Boscana Lladó, "Gotzo", una vegada que anaven a Lluc un grup de valldemossins, va fer callar un amic que es barallava amb un altre per una al•lota. Havien arribat molt amunt i ell i ben coent va dir:

Tens sa llengua cremadora,
creu-me ben bé que fas mal.
-Al•lots donau-me un dogal,
per fermar aquest animal,
a ran de sa menjadora.

Jaume Calafat de "Son Servera" era valldemossí, al seu poble el coneixien pel malnom d'"Es Quintet", així ens ho diu ell a una glosa treta de la plagueta que conserva la gran col•leccionista de gloses Dolores Estrades, de "Cas Pagès", titulada "ELS REIS" A VALLDEMOSA.

Era l'any mil noucents vint
dia devuit de jané
que nostros reis varem fé
y qui a fet aquest papé
li diuen en Jaume "Quint".
(grafia original)

L'any 1930 el "Parado de Valldemossa" se n'anava a ballar a Santa Margalida, quan varen passar per S'Olivaret varen veure l'amo en Joan Fiol, "Cotó", que llaurava. Al director de l'agrupació Tomeu Estaràs "Reull" se li va ocórrer una glosa que s'ha feta tradicional al "Parado"

En Joanet llaurava
amb un parei.
Li va sortir el dimoni
i tornà vermei.

Es certa ocasió l'Almirall del portavions Tarawa va visitar Valldemossa i el "Parado" va ballar per al visitant, el qual va restar tan agraït que va convidar els components del "Parado" i els empleats de Cartoixa a visitar el portavions on els va oferir un refresc. Els valldemossins, ben mudats, partiren cap allà. L'Almirall va enviar la seva llanxa per dur-los al portavions. La gent demanava: Qui són aquests tan mudats? D'on deuen ser? Segur que tenen bo? Hi

havia un dels músics, Macià Estradas, "Cavaller", afectat de glosar, el qual respongué ben rabent: -Punyeta, qui hem d'ésser!- i va enllestir aquesta glosa:

De Valldemossa venim,
som una tropa molt llesta,
i per honrar aqueta festa,
duim damunt tot quant tenim.

(Fotografia cedida per Joana Lladó Vila)

Na Margalida de Can Jordi sabia fer gloses per a totes les ocasions. Quan veia que davant l'aixeta de Na Mas hi havia sempre gent externa omplint barrals d'aigua es va exclamar així:

Es ciutadans fan una bulla
i aigua vénen a cercar,
ells la se'n duen gratis
i noltros l'hem de pagar.

Aquesta glosa la vaig fer per a Biel Català quan va comprar Can Perxa, que és una finqueta limitada per un costat per un torrent.

Català tira sa xarxa
que haurem d'anar a pescar,
lo més tard serà demà,
en es torrent de Can Perxa.

En Bernat Torres, "Xiu", fa gloses contant les seves vivències i records. D'ell destacaria una glosa en la qual fa menció del tamany d'un porc que mataren a Son Homar.

Varem anar a Son Homar
un dia per fer matances
d'un porc blanc amb unes anques
que pesaven un quintà.

La polifacètica Dolores Estrades, de Cas Pagès, també fa gloses. Aquesta la va fer quan l'entrevistaren per al programa Pobles dedicat a Valldemossa que va emetre TVE a Balears.

De sa Tele heu venguts
a veure sa nostra vila
sabreu que n'és de tranquil·la
i sereu molt benvinguts.
En aquest jardí florit
amb plantes i enredaderes
veureu que són totes belles
i a que torneu vos convit!

Aquestes gloses que us he ofertes són tan sols una petita mostra de la producció dels glosadors que he esmentat, alguns d'ells són estudiats a un altre lloc d'aquests "PLECS DE CULTURA POPULAR".

Antònia Serrano i Darder

Els Amics de la Glosa

(Fotografia cedida per Dolores Estrades Calafat)

Aprofitant l'avinentesa d'aquest número que la Revista Miramar dedica d'una manera especial a les gloses i atenent a l'amable convidada de l'amiga i glosadora Antònia Serrano vos parlaré un poc del que és o vol ésser l'Associació dels Amics de la Glosa.

Ja sé que seria molt més propi que aquestes paraules les digués amb un glosat, però encara que qualche vegada he fetes gloses, reconec que no som un bon glosador i que per compondre una glosa l'he de pensar molt i així i tot encara... Esper que el lector sabran disculpar-me.

Què és l'Associació dels Amics de la Glosa?

El mateix nom ho diu tot. A la nostra associació hi cap tothom i està adreçada d'una manera especial a aquelles persones que les agraden les gloses.

No importa la modalitat de glosa. Tant si es tracta de gloses escrites, com a cantades o combats de glosadors. Tota casta de glosa creim que té lloc en l'esperit de la nostra associació.

Encara que la nostra pretenció sia que entre tots els glosadors hi hagi unió i enteniment, no pretenim tenir l'exclusivitat entre les possibles associacions semblants. Les rivalitats naturals entre els diferents glosadors no ha d'ésser causa d'enemistats, sinó tot el contrari. Per damunt de tot ha de reinar entre tots els qui estimam el món de la glosa, l'enteniment i la bona convivència. Estam ben segurs que el millor que podem fer per fomentar l'afecció per la glosa és que entre tots facem un front comú per dur a terme l'objectiu que tenim que és que aquesta tradició tan nostra no es perdi sinó que augmenti més cada dia.

Vos cunvit idò, si vos pogués interessar, a que entre tots facem el que estigui a la nostra mà per ajudar als glosadors i que les gloses o glosats es donin a conèixer i si voleu pertànyer a la nostra associació basta que ens ho digueu i sereu ben arribats.

Salutacions,

Marc Vallbona Adrover
President

Glosadors de Valldemossa

Es Quintet

Jaume Calafat i Pons, "Es Quintet" o "En Calafat de Son Servera" -va viure molts d'anys a aquesta vila del llevant de la nostra illa- va néixer a Valldemossa dia 3 de novembre de l'any 1901. Era fill del marjador Pere Antoni Calafat i de Francisca Pons, tots dos valldemossins. Ell mateix afirma en una entrevista a un diari de Ciutat que de petit no va poder anar a escola, de nin ja va començar a fer feina encara que fos pubill. A casa seva eren pobres i anar a escola era un luxe que no es va poder permetre; malgrat tot, sabia llegir i escriure amb prou correcció en castellà, per contra, com era normal a l'època, desconeixia la normativa de la llengua catalana; coneixem aquestes dades sobre la seva competència idiomàtica per les gloses manuscrites que conserva la seva filla Francisca.

Jaume Calafat exercia la professió de mestre marjador, era cap de colla i es dedicava a la construcció de marges i parets de les voreres de camins i carreteres.

Precisament fou la seva professió qui el dugué a Felanitx, lloc on va conèixer la seva dona, Antònia Adrover i Bennàssar. Es casà i tingué tres fills, en Pere, en Miquel i na Francisca. Només en Pere va néixer a Felanitx, lloc on el seu pare havia arribat per tal de construir els marges de la carretera que duu a l'ermita de Sant Salvador de Felanitx. En haver acabat aquesta tasca, Jaume Calafat es trasllada al Port de Manacor -l'any 1933- per fer les parets del camí i l'entrada a les coves del Drac.

L'any 1936 és quan passa a residir al poble on viuria tota la resta de la seva vida: Son Servera. Durant la totalitat de la seva existència va exercir de marjador, però també de glosador i crec que podem afirmar que fou bo en les dues ocupacions: l'ofici de marjador li permetia sustentar la seva família i les gloses pens que eren la seva vocació més clara, fins i tot arribava a perdre dies de feina com a marjador per assistir a

combats de glosadors i als folis i sobres que deia servir i que jo he pogut veure hi ha imprès l'encapçalament "Jaime Calafat. GLOSADOR.. Son Servera."

A causa de la seva ocupació com a glosador, viatjava contínuament per tot Mallorca, amb una moto o en tren -anava en tren de franc, ja que coneixia el cap de la companyia de ferrocarril i els revisors i per la seva fama de glosador tenia aquest privilegi- i fins i tot va anar a glosar a Menorca, a Barcelona i a València.

A part de l'afecció cap a les gloses, un del seus passatemp més notables era el teatre, on solia representar el paper del rei Herodes en l'obra Els Reis.

Podem dir, pel que coneixem d'ell, que era un home molt extrovertit, de caràcter alegre i generós. La seva actitud davant la vida era molt positiva, encara que passàs mals moments, probable-

ment un dels pitjors dies de la seva vida fou aquell en què ja no va poder anar a glosar a causa de l'artritis que patia a les cames i que no li permetia caminar; això va ocórrer pocs anys abans de la seva mort, esdevinguda a Son Servera, dia 28 d'agost de 1982.

Hi ha glosadors de tres tipus bàsics, el glosador de combat, el glosador que no improvisa les seves gloses, i el glosador que les publica. Aquests tres tipus no són compartiments tancats sinó que es poden imbricar i barrejar. Jaume Calafat és un clar exemple d'aquesta barreja: tant li era fer una vetllada de gloses improvisades combatent amb un altre glosador, com fer un glosat escrit i corregit, com fer una plagueta o publicar gloses a alguna revista.

L'activitat que dugué a terme durant més temps i la que el va fer famós arreu de Mallorca fou el combat a les vetllades de gloses que se celebraven als cafès o teatres de tota l'illa amb una gran afluència de públic. Sé ben cert que hi deu haver ben pocs mallorquins que no hagin assistit alguna vegada en la seva vida a un combat de picat entre En Calafat i algun dels seus contrincats com en Planisi de Can Picafort o en Tauler de Sa Pobla. Pel que fa a les gloses "pensades", crec que en degué fer moltes al llarg de la seva vida; eren gloses on desitjava els molts d'anys als amics que celebraven alguna cosa, o eren fetes per dir-les en alguna ocasió especial -inauguracions, excursions, actes benèfics, etc.-. Les gloses que publicà no són, per contra, molt nombroses, en trobam a la revista "Perlas y cuevas" de Manacor i a les dues plagues que en Calafat va publicar, "Els reis" a Valldemossa i Bellesas de Felanitx.

Jaume Calafat es va relacionar amb tots els glosadors mallorquins que coincidiren amb ell en el temps, però si hem de donar noms, deixarem que sigui el mateix Calafat qui ens digui qui són els glosadors que més ha admirat; a una entrevista concedida a un diari cita Pere Capellà -Mingo

(Fotografia cedida per Dolores Estrades Calafat)

Revulgo- de Montuïri(?), Sebastià Vidal -Sostre- de Cas Concos, Joan Sansó -Janeca- d'Artà, Llorenç Ferragut

-Es Senceller- de Sencelles, Tomeu Crespí i Antoni Socias -Tauler- de Sa Pobla, Joan Planisi de Santa Margalida, amb qui diu que mantenia una gran rivalitat, i els glosadors ja morts Pau -Serol- de Sóller i Andreu -Tambor- d'Alaró, de qui diu que "marcaren una època i arrossegaren grans masses als locals on actuaven de cara al públic". A la mateixa entrevista es queixa que ell i en Planisi són els darrers glosadors, no queda "ningú que pugui substituir-nos el dia de demà"; tots sabem, però, que això no és cert, és una pressumpció d'en Calafat, avui mateix, a Mallorca resten encara molts d'homes i de dones dedicats a la bella tasca de combinar mots, rimes i ritmes per tal d'oferir-nos a tots un producte del seu pensament i del seu art que ens mostra la gran capacitat poètica del poble, la glosa.

I de gloses, ja hem dit que en Calafat en va fer moltes, aquí n'hi ha algunes, les més conegudes o les que jo consider que tenen més valor poètic, més bellesa o que presenten una major claredat de pensament.

Ens diu Calafat, "En una ocasió, jo vaig fer la carretera de Sant Salvador de Felanitx i vengué el gran poeta Costa i Llobera que era un Canonge i venia acompanyat del rector i ermitans de Felanitx i durant el camí li va dir el rector: -en trobarem un que fa els marges de la carretera i és glosador, vostè el saludí amb una glosa. Jo tenia vint anys i el canonge em diu amb una glosa feta seva:

Te diuen en Calafat,
homo noble i cristià,
i ara em 'cabem de contar
i estic del tot enterat
que quan acabes a un cap
des trebai que has començat
s'altre està per a tombar.

Jo, quan el vaig sentir, no li volia contestar, però els ermitans em varen dir que li contestàs amb una glosa; com que em digué que ho feia malament, jo li contest amb una altra glosa, i diu:

(Fotografia cedida per Dolors Estrades Calafat)

Sa paret està ben forta,
si no ho creu, ho pot mirar;
sa paret agontarà
tot es temps que reinarà
aquesta illa de Mallorca.
I si cau, no li importa,
vostè no m'ha de pagar".

Calafat explica com va fer la primera glosa d'aquesta manera:

"Tal com li deia, vaig fer la primera glosa quan encara era un infant, set o vuit anys devia tenir aleshores... En aquell temps, a casa meva, com a moltes cases de Mallorca, es menjaven molts de plats fets amb faves, quasi diàriament; i jo, la veritat, estava fart de menjar faves. Record que un dia algú va dur a casa un plat de brossat que jo em menjava amb la vista, i quan ma mare em serví per sopar el clàssic plat que abans he esmentat, jo li vaig dir la glosa". I la glosa va ésser aquesta:

Aquest plat que m'heu 'bocat,
per jo és massa gros, ma mare,
se mengi ses faves man pare
i jo me menjaré es brossat".

El mateix Calafat va transcriure part d'un combat de picat entre ell i en Joan Planisi, és un document molt valuós per veure com anava aquesta lluita d'enginy:

Calafat-
El món, Joan, s'atropella.
no saps per on envestí,

vas per qualsevol camí
i per cada part un s'enquella.
Ja pots badar sa pipella,
mem si te faràs lluny;
si trobes un dematí
un mascle i una femella,
tots dos cabeiera bella
duguent calçons amb sivella
llargs com les duu un fadrí,
ara m'hauré de di'
amb què se pot distingui'
qui és ell o qui és ella.

Planisi-
No vui que tengueu cap queixa
de jo ni d'aquest ciuró;
és una justa raó
no donar-vos blat per xeixa
ni per farina segó.
Per rebre un sí o un no
i lleva' sa discussió
si és senyora o senyo'
vore'l així com va néixe'.

Calafat-
Sa raça manacorera
veig que se sap defensa',
jo vos parlaré més cla':
se nota amb so camina'
mirat per sa part de darrera
tambe d'altra manera,
això no mos pot falla'
i és es posar una mà
per devers sa delantera.

Una altra mostra de l'enginy de Calafat són aquests versos, fets entre tres persones: en Calafat, un capellà i un tercer glosador anònim:

Totes ses lletres del món
no fan un homo de bé.

Capellà-
Jesucrist, Déu vertade'
diuen que tot ho confon.

Calafat-
Totes ses lletres del món
no fan un homo de bé.
S'homo i sa dona el poren fe'
perquè ses eines hi són.

A aquesta mateixa revista podeu trobar més gloses del glosador valldemossí a l'article "La festa de la Beata en la literatura popular".

Antònia Maria Calafat i Rivas.

Glosadors de Valldemossa

Margalida Lladó Lladó, de malnom de Can Jordi, va néixer l'any 1912 i va morir l'any 1990. Atribuïa saber fer gloses al fet que la seva padrina també en feia i, com ella, en català i en castellà. Ella sempre en va fer, encara que no en va fer mai sobre política. Era una glosadora de tipus circumstancial.

Des d'aquí voldriem destacar alguns fets que ens varen sorprendre, gratament val a dir, d'aquesta glosadora.

Primerament el seu alt nivell cultural. Es veu clarament en les paraules utilitzades, la forma de combinar-les, la gràcia dels seus versos, la musicalitat de totes i cadascuna de les seves estrofes.

També ens va sorprendre de primer cop que n'escrigues en

Margalida de Can Jordi

(Fotografia cedida per Joana Lladó Vila)

Antònia o la vitalitat personificada

Antònia Gaietana Serrano Darder va néixer dia 7 d'agost a Valldemossa. Creu que sap escriure gloses pel seu amor a tot al que sigui glosa. Recorda que la seva padrina, Antonina de Can Gotzo, era un sac de gloses i de rondalles i a ella li agradava molt escoltar-la. És una glosadora de caire circumstancial. Li agrada contar o descriure coses passades i preveure coses que han de passar, però també intentar expressar els seus sentiments a través de les gloses, sentiments que no sap descriure d'una altra manera.

El seu caràcter es reflecteix a la seva obra marcada per les diferents etapes de la seva personalitat, sempre amb una evolució constant i ascendent. Aquesta evolució es fa present tant a la temàtica com a l'expressió sintàctica i ortogràfica.

Hem pogut observar que del formalisme i de la nominalització de les primeres gloses juntament amb els recursos primerencs i

català i en castellà. Més tard vàrem saber que sabia escriure en català, fet que era remarcable en una dona de la seva edat.

Els seus versos són plens de sentiment, però a la vegada d'un fort caràcter, la qual cosa els confereix una força extraordinària.

També ens varen sorprendre les seves idees tan clares i obertes sobre alguns temes determinats les quals es reflecteixen en unes gloses molt concretes.

Per tot el que acabam de dir i alguna altra cosa que ens oblidam, segur, podem concloure que Margalida Lladó Lladó era una dona avançada al seu temps.

Neus Picó i Catalina Julià

imatges primitives evoluciona cap a una recerca interior de contingut i aquest fet dona com a resultat alguns poemes com ara els Somnis, Sa Foradada, Valldemossa, que no haguessin estat possibles al principi de la seva producció.

Des del punt de vista sintàctic i ortogràfic cal destacar la influència que ha tengut el coneixement progressiu del català i així, des del coneixement pot, per exemple, triar a l'hora d'utilitzar un registre o un altre, cosa que ve determinada pel tema. És així com aquesta fixació de criteris és progressiva. I tot això ha ocorregut en només quatre anys, ja que és del 1986 que comença a escriure gloses.

Ara ja només ens resta dir que la seva obra és molt abundant i qualitativament ascendent.

Caterina Ortega
Catalina Julià

Perquè vaig arreplegar gloses

Una amiga de Ciutat em va recomenar una estudianta de filologia catalana que havia de fer un treball sobre els glosadors de diversos pobles de Mallorca. La vaig acompanyar al cafè de Ca l'amo en Biel on en aquells temps es reunien molts d'homes majors, els quals eren els que sabien més cançons i gloses de Valldemossa, però cap ens va voler dir res, digueren que no en sabien cap.

No em va quedar altre remei que dur-la a ca la meva sogra, que li va dir un parell de gloses i cançons antigues; una estava dedicada a la Beateta quan encara no era Santa. Li havia ensenyat la seva padrina, aquest és un fragment:

A darrera hi va una nina,
una nina de pocs anys,
que és la flor de Valldemossa
i la glòria dels seus camps.

L'endemà, com cada dia, vaig anar a prendre el cafè a Can Biel i el grupet que el dia abans no sabia res em va cridar i em varen dir que si jo volia saber gloses de Valldemossa me les dirien. Vaig prendre una llibreta i un llapis sense aturar-se Jaume Vila, "Cantonet", me'n va dir 250. Vaig acabar amb la mà que em feia mal. Les darreres que digué foren aquestes:

Cerca una dona i case't
si jo en trob també ho faré
perquè trob que mos convé
i a s'hivern no tendrem fred.

Estimat meu dues eines
són males de manejar
dues en vols festejar
i amb una ja't veus en feines.

Un colom volta la torre
volta i torna voltar.
Ai, Colometa traïdora
quants de coloms fas penar!

Al dia següent, hi vaig tornar amb una altra llibreta, em varen dir gloses fins a les sis i mitja. Durant molt de temps m'esperaven per contar-me gloses; es llevaven la paraula de la boca un a

l'altre. De tal manera vaig aconseguir 3.235 gloses. Joan Carbonell de "Son Oleza Petit" em va dir:

Sa meva sogra no em vol
i jo no la vull a ella
qui t'es mànc de sa pella
fa anar s'oli allà on vol.

Valldemossa vila amada
de Mallorca es punt millor
no perdís sa devoció
a sa teva paisana.

Després de molts de dies de copiar gloses, en puc fer un parell d'apartats perquè segons les ocasions són les cançons.

1- Cançons de s'era, de Valldemossa.

Com què l'amo hi era, i davant seu mai deien gloses verdes, pel respecte que li devien. Així que es cantava a les mules, als ocells, a les flors...Aquestes gloses me les va dir el meu espòs Jaume Ripoll de "Son Moragues":

Na Rotja és una bona mula
jo li diré a n'es senyor
que es caire que té millor
que en dir-li arri s'atura.

Rossinyol de primavera
ja't pots posar a cantar
perquè enmig de la plaça hi ha
qualque pinyol de cirera.

Muletes correu, correu,
i feis sa palla menuda
que si la feis ben molsuda
en s'hivern l'hi trobareu.

2- Esxaqueadors i collidors
d'oliva.

Com que feien aquesta tasca
homes quan més gruixada era la
glosa més gràcia feia, i millor s'ho
passavan. Vet ací una mostra:

Mu mare me vull casar
que me pica es sellerí.
Calla filla del dimoni
que també me pica a mi!

Sant Antoni ne's vengut
amb un ase amb quatre cames;
si una dona no té mames
s'homo queda ben fotut.

3- Collidores d'oliva, bui-
dadors i gallufes.

Quan no tenien res a fer o col-
lint al tall cantaven gloses i també
cançons llargues sobre fets reals
com la mort d'un torero, una dona
que es va tirar dins un pou o temes
religiosos com aquest:

Quina quimera més loca,
el fill pròdig va tenir,
quan a son pare va dir:
donau-me sa part que em
toca...

4- Gloses marineres.

Quan els mariners tenien les
xarxes calades, aprofitaven el
temps a terra arreglant els desper-
fectes que causaven a les xarxes
els vellsmarins o els dofins. Al
mateix temps cantaven a la mar,
als vents, als peixos, a les ones...

Una dona marinera
sempre mira d'on ve es vent
tan si és llevat com ponent

el bon temps sempre l'espera.

Oh Mare de Déu del Carmel!
donau bon temps a la mar
perquè anit s'han d'embarcar
mon pare i es meu germà
i s'estimat que nom Jaume.

Virot si vas a Cabrera
ja diràs a l'imperial
que tenc ses mans que em fan
mal
d'estirar sa llampuguera.

5- Cançons de ximbomba.
A Valldemossa la ximbomba
no la solen emprar, però anti-
gament els joves es juntaven pels
darrers dies i cantaven a les
al.lotes.

Sa madona que hi ha aquí
n'és tornada interessada
perquè no treu sobrassada
ni qualque tassó de vi.

Sa ximbomba ja ha passada,
jo que volia ballar
i mu mare em fa filar
cada vespre una fusada.

S'aigua millor de Mallorca
està en es vostro carrer
si vull venir ja vendré
a cercar-la si m'importa.

6- Endevinalles.

Era un entreteniment per a les
llargues vetllades hivernenques.
En tenc moltes d'arreplegades. La
primera que us pos me la va dir ma
mare.

Un arbre en el món hi ha
que té ramera i no té soca
aquell que l'endevinarà
de memòria no en té poca.
(un llibre)

Enmig de dues penyes
hi ha un ermità
el senten, no el veuen
i no el poden agafar.
(un pet)

Na Farrandella
colca a sa sella
i es dimoniot
li toca es culot.

(una caldera al foc)

7- Refranys, frases fetes i jocs
de paraules.

Antigament i encara ara a la
pagesia es deien gran quantitat de
frases fetes i també refranys; la
majoria de vegades es deien in-
conscientment. Qui no ha dit
qualque vegada:

“no tens cap ni santaner”?

“llit calent, taula freda”

“caldera vella: bony o forat”

“qui molt abraça, poc estreny”

“No és lo mateix un consell
d'un conseller que un conseller de
Consell”.

“No és lo mateix una gorra de
viatge que un viatge de gorra”.

“No és lo mateix tenir un vestit
negre que veure's negre per com-
prar-se un vestit”.

Això és només una petita mos-
tra de tot el que he arreplegat, tal
vegada un altre dia us oferiré més
coses.

La llengua de les Balears.

La llengua pròpia de les Illes Balears és, segons la Constitució, un patrimoni cultural de tots els espanyols. Però ho és especialment de tots els qui vivim i treballam a Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera.

Si has nascut a les Balears i has parlat sempre la seva llengua, aquesta llengua és ben teva. Tens dret a parlar-la en qualsevol situació dins el nostre territori.

Si has nascut en altres terres i tens com a llengua personal el castellà o un idioma estranger, **la llengua de les Balears també és ben teva.** Tens dret a conèixer-la, i a rebre de l'Administració i dels ciutadans que la coneixen l'ajuda necessària per aprendre-la i practicar-la.

Català... Mallorquí, Eivissenc, Menorquí... sollerici, maonès, formenterer, balear, pollencí, eularienc...

Donau-li el nom que vulgueu, però emprau-la, de paraula i per escrit, en les vostres relacions i activitats.

És tan oficial com el castellà, aquí. I és la llengua pròpia de la nostra Comunitat.

El mallorquí, el menorquí i l'eivissenc són les modalitats insulars del català. Totes tres formen la branca Balear de la llengua que és coneguda universalment amb el nom de **llengua catalana.**

Les Balears no són Catalunya, però són terres de llengua catalana. Els seus habitants no som catalans administrativament, però sí lingüísticament, de la mateixa manera que Andalusia no és Castella ni els andalusos són castellans, però són terres i gent de llengua castellana; i el xilè que parlen a Xile, és castellà o espanyol, encara que Xile i la seva gent no formin part d'Espanya.

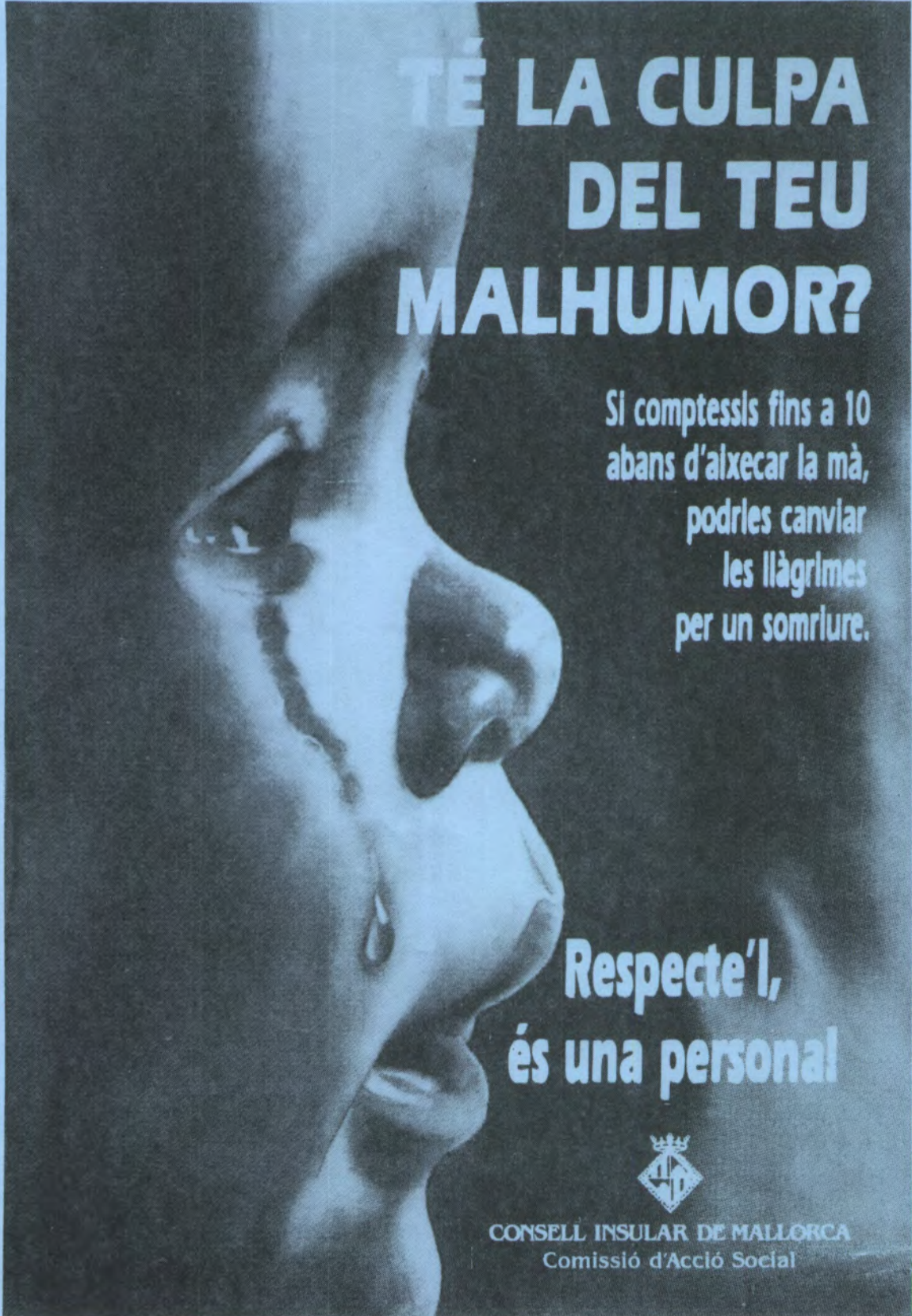
Les terres de llengua catalana estan distribuïdes en quatre Estats diferents, encara que més del 95% s'integren dins l'Estat espanyol:

Catalunya, les Illes Balears, la major part de la Comunitat Valenciana i la franja oriental d'Aragó.

En total, les terres de llengua catalana tenen actualment més de 10.000.000 d'habitants: el doble que les de llengua danesa, més del doble de Finlàndia i un milió i mig més que el suec.

La llengua
feina
de tots

TÉ LA CULPA DEL TEU MALHUMOR?

Si comptessis fins a 10
abans d'alxecar la mà,
podries canviar
les llàgrimes
per un somriure.

**Respecte'l,
és una personal**

CONSELL INSULAR DE MALLORCA
Comissió d'Acció Social

El dia 16 de setembre s'acompliren vint-i-cinc anys de l'enllaç matrimonial de Joan Tortella Busquets i Catalina Araque Albertí. Per tal de festejar aquesta fita es reuniren amb els seus fills Joan, Cuca, Joana, Begonya i Aina; amb els seus pares Joan Tortella, Catalina Busquets i Antoni Araque i amb els seus amics més íntims. Tots plegats assistiren a una missa d'acció de gràcies a l'oratori de Sant Telm que va celebrar Mn. Antoni Domenge. Després de la cerimònia Joan i Catalina obsequiaren als familiars i amics amb un sopar al Reial Club Nàutic de Palma.

Amb una simpàtica i gran reunió d'amics, gairebé tot Valldemossa, Nils i Marina Burwitz han celebrat el seu cinquantè aniversari. Les portes de casa seva restaren obertes per a tots els qui volgueren festejar amb ells el primer mig segle de la seva vida. Nils i Marina, de tot bon cor: Molts d'anys!

Mercedes Oliver i Bernat Fiol varen unir les seves vides a l'església de Sant Bartomeu de Valldemossa. Després d'una emotiva cerimònia obsequiaren els seus familiars i amics amb un exquisit sopar al Reial Club Nàutic de Palma.

Davant la pica baptismal de l'església de Sant Bartomeu, després del seu bateig podem veure a la neòfita Margalida Calafat Maimó en braços de la seva mare Paula, acompanyades del seu pare Miquel, de la seva germaneta Francisca i dels padrins de fonts Antònia i Miquel.

La llengua,
feina
de tots.

(Fotografia: A.S.D.)

Bernat i Mercedes

Bateig de Margalida Calafat Maimó

Bateig de Sebastià Sastre Carbonell

Sebastià Sastre Carbonell el dia del seu batiament en braços de la seva mare Maria Francisca

acompanyats dels seus pare Miquel i padrins Antoni i Angeleta.

NOTICIES

La figura i l'obra del nostre pintor Josep Coll i Bardolet varen ésser motiu d'un homenatge entrançable i multitudinari -malgrat la pluja que també hi va voler ésser present- organitzat per l'agrupació Revetla de Sant Antoni de Son Ferriol, que li va dedicar la IX Festa Folklorica Cultural Mallorquina. El programa dels actes, amb la reproducció a la portada d'un oli de Coll i Bardolet representant una festa pagesa era del tot escaient per als actes que anunciava.

Hi va haver missa solemne oficiada pel bisbe de Mallorca Teodoro Ubeda, després de la inauguració dels locals del Club per a la Tercera Edat "Sa Nostra".

Tot seguit va començar l'homenatge amb la presentació encertadíssima del batle d'Inca Antoni Pons, el qual va fer una semblança de Coll i Bardolet. El president del Govern Balear Gabriel Canellas va dedicar-li també unes paraules. A Coll i Bardolet li fou lliurada una ceràmica representant una pagesa en recordança de l'homenatge. A més dels esmentats personatges assistiren a l'acte entre d'altres el president del Govern Insular Joan Verger, els batles de Capdevanol i de Valldemossa, els seus familiars Esteve i Elke Bardolet, Josep i Maria Teresa Coll, Angel Altimira i Rosa Coll i les dues Margalides.

La mostra folklòrica tengué força ritme i color, actuaren els següents grups: Balls i Tonades de Mallorca de Ciutat, Aires de Pagesia de Sant Joan, Paperers en Festa de Llubi, Sa Colla des Vedra d'Eivissa, Esbart Egarenc de Terrassa, San Félix d'Astúries, Parado de Valldemossa, Revetla de Sant Antoni, Els Valldemossa. Va cloure la festa una ballada popular amb Música Nostra i un sopar per a tots els qui havien col·laborat.

Del 2 al 9 de setembre Orlando Paladini va exposar la seva obra pictòrica a la sala Capitular de la Cartoixa.

Son Ferriol

Una altra exposició amb pintures de Francesc Bisquerra, el qual ja no es la primera vegada que exposa a Valldemossa, va tenir lloc la segona quinzena de setembre.

Un grup de persones afectes a l'O.C.B., encapçalades pel seu president, va entregar a l'V.B. un manifest demanant que les pel·lícules del segon canal català es continuessin sentint a Mallorca en català.

La l'V.B. emet tots els dimarts un programa de mitja hora dedicat als pobles de Mallorca. Per fer el primer d'ells varen elegir Valldemossa. El 2 d'octubre el poguerem veure. Després d'una

presentació de diferents plans del nostre paisatge, varen traslladar les càmeres als jardins de Cartoixa on entrevistaren la polifacètica Dolores Estrades, de cas Pages i Emilia Surceda Montaner, la qual va contar les seves vivències i records. Els Valldemossa varen cantar

dues cançons amb la particularitat que no empraren cap instrument per acompanyar els seus cants.

El nostre amic Josep Coll i Bardolet es sempre notícia. Continuament en sabem novetats. Aquest estiu ha estat nomenat "Rotary de l'any", distinció que atorga el ROTARY CLUB.

A l'Aula de la Tercera Edat d'Inca tingué lloc el 18 d'octubre passat a les 19:30 una disertació referent als Ripolls a Mallorca a càrrec del nostre amic, pertanyent a la junta directiva de l'Obra Cultural Balear a Valldemossa i a l'equip de redacció d'aquesta revista Miquel Ripoll Rullan. La conferència constà de tres parts:

1. "Ripoll", què vol dir?
2. Els Ripolls a Mallorca.
3. Les assemblees dels Ripolls cada dos anys a la vila de Ripoll.

Després hi va haver un animat col·loqui sobre el tema.

Un any més els valldemossins han acudit a la "Colcada del Carro Triomfal de Santa Catalina Thomas" que organitza el Consell Insular de Mallorca. La carrossa representava Sant Bru treient la Beateta del barranc de Son Gallard. Esteve Català Rufino, muntat a un cavall blanc, representava el padri de la Beata. Com sempre va acabar amb una torrada per als assistents a Sa Faixina. Malgrat esser Valldemossa el poble nadiu de la Beata, els valldemossins que es vesteixen a l'ampla per participar-hi són molt pocs, és una llàstima que no hi hagi més pageses i pagesos de la vila.

El sopar que anualment se celebra a benefici de la Lluita contra el Càncer va tenir lloc a la Pizzeria Vesubio el diumenge 11 de novembre. El públic assistent fou nombrós, això que no hi varen caber tots els que desitjaven anar-hi.

Després de l'àpat es va organitzar un animat sorteig d'obsequis que havien proporcionat persones i comerços de la vila. S'encarregaren del sorteig: Toni Morell, de treure els números; Francisco Matas, de cantar-los, d'animar al públic i fins i tot va fer de subhastador (al final es varen subhastar tres balons dels equips de futbol Barcelona, Real Madrid i Mallorca, firmats pels jugadors, cedits per Toni Canals);

Francisca Morey Rodríguez i Margarita Ripoll Colom, presidenta i secretària respectivament de la Junta Local de l'A.E.C.C. tingueren cura de lliurar els obsequis.

La presidenta va cloure l'acte amb unes paraules d'agraïment a tots els que any rera any ajuden a l'A.E.C.C.

El dia de Santa Catalina l'Obra Cultural Balear a Valldemossa va organitzar una excursió al Parc Natural S'Albufera. Malgrat que durant la nit va ploure, la sort ens va acompanyar i el dia va ésser esplèndid. A les nou del matí partiren dos autocars amb als valldemossins cap al pla, disposats a gaudir d'una jornada d'esplai. A S'Albufera ja ens esperava na Xesca, que ens va guiar i explicar el que és i el que ha estat S'Albufera, i també quins són els seus habitants i quina la seva vegetació. Des d'una caseta d'aguait

vàrem poder contemplar una arpella, una àguila peixatera, agrons grisos... dins els canals vérem fotes, gallinetes d'aigua, ànneres de coll blau...

Després d'un dinar esplèndid a Can Massià visitarem l'amfiteatre romà de Pollèntia, on en Josep Antoni Serrano ens va fer una acurada explicació històrica de la zona. Vérem després les restes de la ciutat romana de Pollèntia, avui Alcúdia, les murades de la qual també poguérem contemplar el temps que tenguérem lliure per visitar la Ciutat d'Alcúdia.

Després d'un dia ben aprofitat arribarem a Valldemossa amb el ferme propòsit de fer més cixides d'aqueixes.

(Fotografia: A.S.D.)

(Fotografia: Esteva Català)

Els passats mesos de novembre i desembre Sebastià Trias Mercant amic, valldemossí i pertanyent a l'equip de redacció d'aquesta revista ha pronunciat tres conferències a diferents llocs de la Península Ibèrica: la primera tingué lloc els dies 6, 7, 8 i 9 de novembre a Lleida dins el marc del "I Col.loqui sobre Història de l'alimentació a la Corona d'Aragó" presentant una investi-

gació sobre "La cuina lul.liana: criteris dietètics i nivells socials".

La segona fou els dies 14 i 15 de novembre, a Barcelona, dins el cicle de conferències sobre el "75 aniversari de la Fundació de l'Arxiu d'Etnologia". La conferència tractà sobre "L'Arxiduc Lluís Salvador i l'antropologia balear".

La tercera i darrera conferència fou a Còrdova els dies 10, 11, 12 i 13 de desembre dins el "V

Congrés Nacional d'Antropologia". L'estudi que presentà fou sobre "L'estructura antropològica del Die Balearn de l'Arxiduc".

Des d'aquí us volem anunciar ja que Sebastià Trias s'ha oferit molt amablement a fer-nos una interessant conferència sobre "La cuina lul.liana: Criteris dietètics i nivells socials" i a proporcionar-nos les receptes corresponents de la dita cuina.

amb el suport de

CAIXA DE BALEARS
"SA NOSTRA"

FESTES

LES VERGES

El diumenge dia 21 d'octubre fou la festivitat de les Verges, una festa popular que al llarg del temps ha anat perdurant dins una socieitat que constanment canvia. Elfet que se celebrà en diumenge feu que fos avançada en un dia per distints grups de la nostre ben-volguda socieitat valldemossina.

Podem assenyalar el punt de partida d'aquesta celebració en el divendres 19 d'octubre. Els que primer començaren a celebrar la festa de les Verges foren els escolars del Col·legi Públic Nicolau Calafat; l'escola ha d'esatr arrelada en l'entorn i ha de fer arribar a tots els seus membres aquells caires típics i tradicionals que defineixen la socieitat on està ubicada. D'aquesta manera les mestres es preocuparen de fer arribar als seus alumnes les receptes de fàcil realització perquè aquests poguessin fer els típics bunyols. Foren nombrosos els nins i nines que es reuniren per tal d'elaborar les seves pastes. Una classe fins i tot va fer bunyols a l'escola, encara que aquests no s'adaptaven a la clàssica recepta a base de patata i boniato, hem d'aclarir que aquests alumnes eren de tercer i quart i el que imprtava era que elaborassin ells mateixos a classe una recepta que s'adaptàs a les seves possibilitats. Els que no pogueren fer els bunyols no dubtaren en comprar-los.

Amb els bunyols casolans i amb els comprats es feu una bona exposició, podem assegurar la qualitat de tots ells. Per animar

(Fotografia: A.S.D.)

aquesta festa, els nins portaren instruments musicals, alguns d'ells de fabricació pròpia.

Al vespre, al Local Social, l'Obra Cultural Balear a Valldemossa oferí als socis, amics i simpatitzants la ja coneguda bunyolada, que se celebra des de fa tres anys i cada cop té més suport popular. Aquesta bunyolada fou un bon motiu per reunir la gent en una animada vetlada, on es projectaran dos videos de temàtica ecològica que va proporcionar la Conselleria d'Agricultura i Pesca: "Les aus migratòries" i "El voltor negre".

El dissabte dia 20 d'octubre, al vespre, foren nombrosos els joves que sortiren al carre a cantar les

famoses serenates, tots ells provists d'instruments musicals. Les joves es divertiren amb aquestes improvisades actuacions musicals, els joves foren obsequiats amb bunyols, galetes, beguda...

Els al·lots que cantaves les serenates eren realment joves, cosa que fa pensar que estan interessats en aquestes celebracions. Esperem que les festes tradicionals arrelin en la nostra juventut i sigui capaç de mantenir-les.

Des d'aquí donam la nostra enhorabona i el nostre suport a tots aquells que la nit del 20 d'octubre ompliren de música i de cançons els carrers de la nostra estimada vila.

Botiga d'alimentació
Carniceria
Neteja de la llar

CAN FLOR

C. Nicolau Calafat, 4
VALLDEMOSSA
Telèf. 61 22 23

Ramon Compte i Josep Coll i Bardolet

El desig de posseir una estrella ja el tengué el personatge creat per Rubén Darío, Margarita, la qual estava trista i va fugir sense el permís del seu pare a cercar un estel i ho va aconseguir.

Dins la immensitat de l'espai, del silenci, del Cosmos...Allà on sols s'arriba amb l'ajut dels telescopis o de la imaginació. Allà on els més famosos personatges, com els Beatles, tenen un lloc, un estel en propietat. Allà ha arribat Josep Coll i Bardolet. Una estrella seva, amb el seu nom, aquesta és la notícia. A partir del 25 de desembre de 1988 l'estrella de la constel.lació de Deiphinus RA 20 hs. 59m. 2s. 14 1 té el nom de Josep M. Coll Bardolet. És a dir, sens dubte el regal de Nadal més original que mai hagi pogut rebre el nostre artista pintor.

A la distant constel.lació Deiphinus una estrella espera tan sols l'arribada del seu propietari. Coll i Bardolet, el qual mentre aguarda la nau que li pugui portar, va voler veure la seva propietat, cosa que va ésser possible des de l'observatori Urano gràcies al seu amic Ramon Comte. Varen acompanyar-lo els seus nebots Josep i M. Teresa i el director del col.légi Lluís Vives, Josep M. Balaguer i la seva esposa.

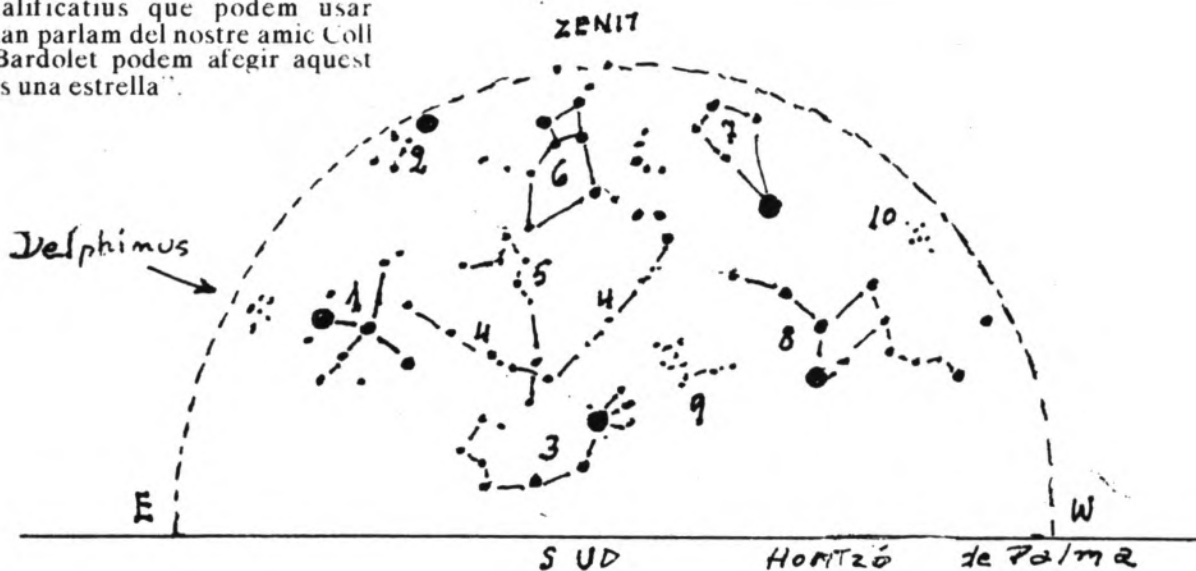
Veritablement als nombrosos qualificatius que podem usar quan parlem del nostre amic Coll i Bardolet podem afegir aquest "és una estrella".

In witness whereof we hereunto set our hands and affix the seal of the International Star Registry, this 25th day of December 1988

Secretary Registrar

Know ye herewith that the International Star Registry doth hereby redesignate star number Deiphinus RA 20h 59m 2s 14.1 to the name Josep M. Coll Bardolet. Know ye further that this star will henceforth be known by this name. This name is permanently filed in The Registry vault in Switzerland and recorded in a book which will be registered in the copyright office of the United States of America.

Racó del jovent

En Miquel Alorda Boscana se'n va a Barcelona per tal d'estudiar molt, vol ésser economista. Va creure que per a acomiadar-se dels seus amics no hi ha res millor que fer una festa. El 22 de setembre en va organitzar una a casa seva i va convidar tots els amics.

Els "Cubata Boys 69", és un grup de joves amb molta marxa. Les festes que fan són sonades. El darrer dissabte de setembre en varen organitzar una a Sa Marina per un parell de motius. El primer per festejar l'onomàstica de quasi una dotzena de joves que es diuen Miquel o Gabriel, el segon per fer la cloenda de l'estiu i en el transcurs de la bauxa lliurar el trofeu al guanyador del "Premi a l'home més

lluïtador de l'any", atorgat al jove que més ha lluitat amb resultats positius en el terreny amorós. Aquesta és la tercera edició, el trofeu del primer any va ésser per a Miquel Pastor, el segon any per a "Tonyito" i enguany altra volta per a Miquel Pastor.

Ens han arribat bones noves des de Massachussets. Hem rebut un retall del periòdic de la High-School de Belchertown

amb la foto de Tomeu Pizà Darder i la notícia dels dos gols que va marcar. Molt bé, Tomeu!

Ja han fet 18 anys

* MOLTS D'ANYS als que ja en tenen 18

Stefanie Rousselet Agren (9 de setembre)

Maria del Pilar Andreu Ferrer (3 d'octubre)

Maria del Pilar Andreu Ferrer

Margalí Lladó Boscana

Xavi Mates Ferrer

Mario Canals Anton (3 d'octubre)
 Maria Margarita Lladó Boscana (5 d'octubre)
 Miquel Angel Mulet Mas (16 d'octubre)
 Francisco Javier Matas Ferrer (29 de desembre)

L'amo de Son Perenat m'ho contava s'altre dia:
 -Abans el que jo collia, set quarteres de bon blat.
 Ara que es GOLF han posat i si Déu no ho remedia, sols colliré porqueria i pilotes pes sembrat.

Dibuix de Pere Bru Serrano i Torres

La veu dels nostres poetes i glosadors

Quan tu em somrius

M'acaronen les mans que tens
tan fines,
com la frescor de l'aigua d'una
gera,
i sé que dintre teu, fecunda
terra,
si néixer vol un card, no tindrà
espines.

Em miraré als teus ulls nets de
metzines,
que d'amor són miralls, i no de
guerra,
allunyes la tristor que a mi
s'aferra
i espolses del meu cor les tera-
nyines.

Em sentiré gojós com un nadó
que es nodreix dels teus pits
amb llet calenta
i el fa dormir la veu d'una
cançó.

Et vull veure feliç, sempre
contenta,
que no plogui cap núvol de
dolor,
i faràs que la nit sembli lluenta.

Pere Bru Serrano i Darder
Ciutat de Mallorca- 1989

Novembre

Valldemossa recollida
dins la pau de la tardor,
de color d'or s'és vestida,
les branques que el vent atupa
a poc apoc van amollant
grapats de fulles marcides
d'un polit color d'aram.
Volen, volen molt enfora
igual que mon pensament,
on aniran les mesquines
desferrades de la branca
que vestiren tendrament?
El pinsà cerca de bades
el niu que va fer pel maig,
i trobant nua la soca...
Allà refila el seu cant
ple d'enyonança i angoixa.

Maria Encarnació Coll

Posta de sol

Quan l'horabaixa es dorm,
el sol s'enfonsa allà lluny,
al cel es torna vermell
com una bolla de llum,
damunt la mar resplandeix
amb poder i gran majestat
com si fos un comiat,
curt, per sort, perquè demà
altra volta lluirà l'astre Rei
més jove i més bell que mai
i aquest diari esdeveniment
que es veu des de So N'Oleza
és un fidel exponent
de la Mare Naturalesa.

Juan Tortella i Busquets
Estiu de 1986

Amics de la Glosa

Els socis de la Associació
d'Amics de la glosa rebran un
exemplar de la Plagueta de Gloses
d'En Pere Gil, el qual no es posarà
a la venda. Us oferim la portada de
la plagueta.

Sa glosa

BON NADAL
I FELIC ANY NOU

Com que us tenc a la memori,
amb mots de suaus murmuris
us envii els meus auguris
amb glosa gratulatori':

Pau, salut i benaurança
amb molta de sort feliç
i que aquest món, patalis,
recobri prest la templança.

De ma modesta collita
usen compartesc un brot
del meu cor que, sense grop,
us desitja llarga vida.

Ben de cor,
amb una abraçada de'n

Pere Gil
desembre 1990

Algunes festes de tardor

La tardor, i especialment els mesos que inicien aquesta estació, es presenten com una època plagada de festes amb un fort caire tradicional.

L'inici de cada estació representa tot un seguit de canvis que es van produint de manera gradual, sense adonar-nos que ens trobam en una estació completament diferent de l'anterior. Aquesta és la teoria, l'experiència diària ens demostra que l'esquema de les quatre estacions està de cada cop més trastocat, malgrat això, tenim les festes i les tradicions que ens recorden l'època de l'any que estam vivint.

Al mes d'octubre, trobam el dia set, la festivitat de Nostra Dona del Roser, que ens recorda els típics rosaris dolços fets d'encarabassats, panellets i fruites seques que de manera tradicional els padrins i les padrines joves obsequiaven als seus fillols i filloles. Actualment són pocs els padrins i les padrines joves que recorden aquesta celebració, malgrat que a les botigues de queviures i pastisseries es continuen exposant aquests típics presents.

A l'escola pública de Valldemossa volgueren recordar aquesta tradició i per a una ocasió tal els nins i les nines dels diferents cursos es confeccionaren el seu propi rosari a base d'encarabassat, galetes, bombons, xocolata, castanyes, caramels... no foren els típics rosaris tal com cal però... Déu n'hi do de l'alegria amb què els nins aquell dia sortiren de l'escola!

Un cop acabat el mes d'octubre, el primer dia de novembre ens recorda de manera ferma i rotunda la temàtica de la mort que se centra especialment en la festa de Tots Sants.

La celebració de la festa de Tots Sants té els seus orígens històrics a principis del segle VII quan el Papa Bonifaci IV en comptes d'enderrocar el Panteó de Roma el va consagrar en honor a la Verge Maria i a Tots els Sants Màrtirs. Posteriorment el Papa

Dibuix de Toni Gelabert

Gregori IV va designar el primer dia de novembre per a la seva celebració. L'origen d'aquesta festa es caracteritza, per tant, per seu fort caràcter cristià.

El caire més conegut i més popular de la festa de Tots Sants és la visita, almanco anual, al cementiri per tal de recordar i honrar amb flors i oracions els familiars i els amics difunts.

Sembla ésser que temps enrera, en les religions primitives, se celebraven àpats al voltant de les tombes dels avantpassats, es creu que els panellets propis d'aquesta època de l'any són un record dels antics pans que s'oferien als morts per al seu viatge al més enllà. Aquests pans estaven fets amb productes d'aquesta època de l'any que no es descomponien fàcilment com mel, ametlles, sucre i pinyons.

L'escola de Valldemossa, que té molt clar la importància de les tradicions per entendre el present i preparar els adults del futur, va celebrar el dia 31 d'octubre una diada entorn als panellets. Per un motiu tal els nins feren els pane-

llets, encara que en alguns casos s'incorporaren elements que no eren tradicionals com el coco, posteriorment els panellets foren cuits al forn. Els més petits, i en vista de les seves possibilitats, participaren a la festa dels panellets amb l'elaboració de bolletes de coco a base de llet condensada i l'ingredient esmentat. La festa acabà amb una exposició dels productes elaborats i la seva posterior degustació.

Encara que la festa de Tots Sants ens recorda la mort de forma taxativa, l'endemà, dia dels Fidels Difunts, coincideix amb el dia que assenyalava l'inici de la sembra.

La tradició ens conta com els pobles antics creien en la resurrecció de l'ànima i veien una semblança d'aquesta amb la llavor del sembrador i el seu ressorgiment.

Nosaltres també esperam que les nostres tradicions que es van oblidant lentament ressorgeixin com espigues en gra.

Margalida Calafat Torres.

Trobada de Delegacions i Revistes de l'O.C.B. a la Part Forana

Dissabte dia 20 d'octubre, a Campos, tingué lloc la Tercera Trobada de Delegacions i Revistes de l'O.C.B. a la part forana. Les dues reunions anteriors s'havien celebrat el novembre de l'any 1989 a Valldemossa i el maig del 1990 a Búger.

Els actes de la diada foren els següents:

-visita a una exposició de revistes de les delegacions de l'O.C.B. a la part forana; sessió de treball amb la participació dels membres de cada delegació que aportaren les seves experiències i les posaren en comú.

-dinar en un restaurant prop de la Colònia de Sant Jordi.

-sessió informativa a càrrec de la Sra. Aina Moll, qui parlà als delegats de la marxa de la Campanya de Normalització Lingüística que ella dirigeix. Els assistents li formularen un bon nombre de preguntes sobre el tema, preguntes que ella mateixa i el gerent de l'O.C.B. Toni Mir s'encarregaren de contestar.

Hem de dir que l'assistència no fou molt nombrosa, hi mancaren les representacions d'algunes delegacions i revistes, i això no és bo, perquè el que cal és que

tothom s'interessi per les activitats dels altres, per poder captar idees noves i per intentar solucionar problemes que poden ésser comuns. A més, aquest tipus de reunions contribueix a afermar els llaços existents entre l'O.C.B. de Ciutat i les delegacions de la part forana i entre les diferents delegacions i revistes.

D'aquestes trobades, tothom, ciutadans i forans, podem aprendre molt; ens són necessàries i cal que hi anem tots.

La Festa del Gall

L'espasa que s'usava per matar el gall a la Mare de Deu d'Agost.

És propietat de Jaume Frontera Garí. (F: Josep Lladó)

INFORMACIONS

Art tradicional de caça

Legalització de xerxes i anellament

Respecte a l'anellament dels tords que a l'anterior edició d'aquesta revista us comentàvem, per a la segona quinzena de gener, si fos necessari la col·laboració dels socis, els ho comunicarem amb antelació.

Pel que fa a la possibilitat de la legalització de les xarxes, si són selectives o no, esperem donar-vos qualche notícia devers el mes d'abril de 1991, esperem que sia bona per a tots.

En nom de la junta directiva

que presidec us desitg un feliç i pròsper any nou.

Jaume Morey
President

Música

Viatge a Polònia

Grup de mallorquins al peu del monument a F. Chopin, situat al Parc de Lácienki a Varsòvia; amb motiu del viatge a Polònia del passat mes d'octubre, per assistir a les inauguracions de l'exposició "Viatge Romàntic de F. Chopin i G.Sand a Mallorca" i al Concurs Internacional de Piano F.Chopin, que se celebra cada cinc anys a la

capital Polaca.

En el palau Ostrogki de Varsòvia, seu de la Societat F. Chopin, s'hi exhibiren 79 objectes, 60 dels quals procedien de la cel•la n° 2 de Cartoixa, cedits temporalment per la seva propietària Margalida Ferrà i Boutroux de Capllonch.

La dita exposició fou inaugu-

rada per la Reina Sofia

(Presidenta d'honor de l'exposició), amb l'assistència de diverses autoritats desplaçades expressament de Mallorca i membres de l'Associació Festivals Chopin de Valldemossa.

També visità l'exposició entre d'altres personalitats la Reina Fabiola de Bèlgica.

Ramon Andreu

Què és l'excursionisme de muntanya?

Anar d'excursió per la muntanya, no és una cosa tan senzilla com podria ésser; posar-se unes botes, tirar-se una motxilla a l'espatlla i prendre muntanya amunt.

Jo diria que un excursionista de bon de veres, és un conjunt de civisme, tendresa, una mica d'aventura i un saber contemplar i estimar la Naturalesa. Per saber contemplar un paisatge i viure intensament tot l'embruixat atractiu de la muntanya, es precisen unes condicions anímiques que no tothom sap utilitzar. Un excursionista té ben clar el respecte que es mereixen la Naturalesa i la propietat, i quan va a la muntanya ho fa amb un esperit obert i disposat per captar tota la poesia que li depararà la petita aventura de trescar per ella.

També podríem dir que l'excursionista no és un vulgar anar a peu, ni tampoc una prova atlètica, que és un constant anar descobrint coses per aquest món esbalaïdor que és la muntanya, sortosament molt llunyana del desgavell urbà. El qui camina per la muntanya té l'ocasió de gaudir fil per randa de tot el que va trobant al seu pas. Viu de ple un meravellós silenci i una inefable pau al mateix temps que pot escoltar l'impressionant batec de la Naturalesa.

S'ensaboreix tot l'encís que exhala la muntanya i al retorn de la excursió amb els ulls plens de la llum i de la bellesa del paisatge que s'ha contemplat, es tindrà l'íntima satisfacció d'haver-se sentit lliure i feliç on els límits els han fixat la capacitat física o la pròpia voluntat.

A la muntanya és on es pot experimentar l'autèntica generositat. Sempre es recordarà l'ajuda que ens han donat en un lloc perillós.

Fins aquí i a grans trets, és el que jo entenc per excursionisme i que no s'ha de confondre amb anar a passar un dia en el camp.

Entre els qui van a pasar un dia en el camp, jo establiria tres grans grups. Vegem-ho.

*Pas des Pescadors 18.5.88 Serra de Sant Vicent (Pollença).
(F: Paco Romero)*

En el primer, es tracta de fugir de la rutina diària i anar-se'n a esbravar al camp. Botar, ballar, cantar, etc., per la qual cosa es disposa de transistor, guitarra i tot el que faci falta per passar-ho bé. Normalment als qui ho fan així, el paisatge o simplement l'entorn els diu molt poca cosa. El que interessa és mantenir l'esquelet en constant moviment i, quan ja es té la cara i les orelles ben vermelles de moure's com una baldufa, tirar-se a terra com una sargantana espaterrada i esperar que els responsables de l'arròs o de la torrada els cridin per dinar. Després més bulla fins que arribada l'hora se'n han de tornar a casa. Aquests no creen problemes de consideració i no solen passar d'unes deixalles que podrien hever recollit i que olímpicament obliden per terra.

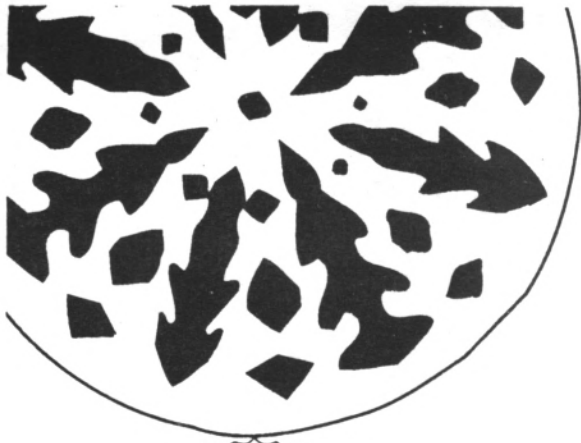
Després hi ha uns grups de brètols que són una verdadera degradació, totalment negatius i d'una inconcebible desconsideració. Ho destrocen tot amb un

seriós menyspreu per la Naturalesa i la propietat. És el plaer de fer mal. I el més trist, és que amb tant malifeta han anat creant una imatge totalment equivocada de l'excursionisme, provocant que els propietaris i pagesos siguin cada vegada menys condescendents amb els excursionistes.

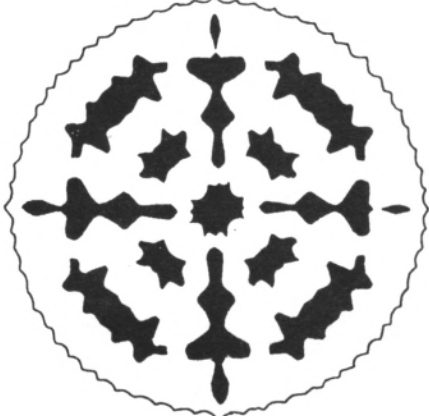
Finalment existeix un altre gru, els components del qual són dels qui ni fan ni desfan, són gent del món de l'asfalt i, la muntanya se la miren d'enfora i amb indiferència. Qualque vegada s'hi acosten, però fins on poden arriar amb el cotxe. De caminar, ni parlar-ne. S'hi passen una bona estona, com els del primere grup, però sense allunyar-se del rodol de la torrada. Tot s'ho miren de seguts.

En una ocasió, un personatge d'aquest tipus, per definir el que creia que era el camp i la muntanya, deia que era on hi havia més animals crus.

Benigne Palos
Tardor 1990

BON NADAL I
BONES FESTES !

*Que la pau i l'alegria
omplin els vostres cors i
que l'any 1991 ens dugui
la prosperitat i el
benestar que mereix la
nostra Comunitat
Autònoma.*

MOLTS D'ANYS !

GOVERN BALEAR

Pàgina de cinema

Les sales cinematogràfiques són el millor i l'únic lloc per veure pel·lícules.

La televisió és un mitjà que neix per entretenir i informar a un públic que no es vol moure de casa seva, i que pitjant sols un botó té al seu abast un món infinit de possibilitats.

Veure pel·lícules per televisió s'ha convertit, amb el temps, en un fet natural. Al principi només eren sèries produïdes especialment per a aquest mitjà. Però a la llarga un nombre de pel·lícules que no tenien possibilitat de tornar a la gran pantalla trobaven un raconet a la petita.

Però com que qui paga mana, i la majoria de televisions, estatals o privades, tenen en la publicitat la seva major font d'ingressos, s'han vist en l'obligació de recordar-nos periòdicament gràcies a qui la podem veure. Així neixen els spots publicitaris passats per televisió.

La publicitat sempre ha estat present entre nosaltres. La premsa, la ràdio i després la televisió s'han vist en la necessitat de recórrer a les firmes comercials per finançar les seves publicacions i emissions.

Però, el més molest de tot això i la raó per la qual dedic aquest article és que tot això no seria res si en un moment donat, el més interessant d'una pel·lícula, no es produïssin els talls de publicitat.

La campanya iniciada per la televisió privada CANAL PLUS contra els talls de publicitat ha revifat una altra vegada la polèmica. Sota el títol "QUIEN SE ATREVE A CORTAR UN OBRA DE ARTE" mostren com una mà xapa "La maja desnuda" de Goya. La intenció no és una altra que autopromocionar-se, demostrant que són l'única cadena que no interromp les seves pel·lícules per emetre publicitat. Però el que no diuen és que per poder-les veure -la majoria d'elles ja les hem vistes al cinema- ha de pagar; perquè la principal font d'ingressos d'aquesta emissora no és la publicitat, sinó les

quotes que han de pagar els seus abonats per poder tenir el decodificador del senyal.

Tots sabem que les pel·lícules estan fetes per veure-les d'una tirada i que qualsevol interrupció que es faci no fa altra cosa que rompre el ritme del film. També s'ha de dir que aquest no és l'únic mal que pateix el cinema vist a casa. El poc respecte que es té pel format de les pel·lícules i per la seva banda sonora, són uns altres fets que sempre han denunciat els cinèfils, i que jo crec que tampoc no respecta CANAL PLUS.

És per això, tornant al contingut de la frase inicial, que la televisió no és el mitjà més apropiat per veure cine. Com tampoc no ho són els discs, cassetts o compact-discs per escoltar música. Però en conjunt són un bon mitjà per a difondre la cultura cinematogràfica i musical.

Dit això, només em resta afegir que a la televisió el que li van són

els productes dissenyats per a ella: informatius, reportatges, concursos, musicals i un llarg etcètera, sense oblidar els famosos "culebrons", que són veritablement l'espectacle d'aquest mitjà i el seu principal atractiu.

Ah! i sobretot, qui encara no hagi vist MUERTE ENTRE LAS FLORES, PRESUNTO INOCENTE o UNO DE LOS NUESTROS, que corri perquè el millor de la temporada ja ha començat. Estam enfilant la recta final cap als Oscars i tots aquests films possiblement hi seran presents. Com hi serà també la darrera de Bertolucci EL CIELO PROTECTOR i moltes més que estan per venir.

Un bon i cinematogràfic hivern.

Joan Carles Palos.

La nostra cuina

TORDS A LA BRASA

Ingredients:

- tords
- xulla
- mantega
- pa rallat
- pebre bo i sal
- julivert
- llorer

Preparació:

Una vegada nets untarem els tords amb mantega, més per dins que per fora, els passarem per pa rallat mesclat amb julivert tallat petit, un poc de sal i pebre bo. Posarem una llenca de xulla damunt de cada tord una davall i una fulleta de llorer a cada costat. Els fermarem i embolicarem amb paper d'alumini posant-los a les graelles a poc foc.

BUTZETES DE TORDS

Ingredients:

- butzes de tords
- saïm
- tomàtiga
- pa
- sal

Preparació:

Es netegen bé les butzes d'aquests petits ocells, se sofregeixen amb un poc de saïm, quan estan ben fetes es treuen. Dins el mateix saïm s'hi fon tomàtiga. Una vegada cuita s'hi mesclan les butzetes i es forma amb elles i la resta una salsa espesa.

Es fregeixen llesquetes de pa i es posa una collarada de salsa damunt cada tros de pa.

Són receptes de Jaume Morey, president de L'Associació de Caçadors de Valldemossa.

TORDS S'ARXIDUC

Ingredients:

- 12 tords
- 2 cebes
- 50 gr. de panses de Corint
- 1 tassó de vi negre
- 1Kg. de tomàtigues
- 1 pebre de cirereta
- 125 dl. d'oli d'oliva
- 1 cabeça d'all
- 25 gm. de pinyons
- una copa de Xerès
- llorer, sal i pebre bo
- una picada de pa frit i ametlles

Preparació:

Se sofregeixen els tords i es reserven dins una greixonera de test. Se sofregeix la ceba rallada, la cabeça d'all sencera, el llorer, el pebre de cirereta i per acabar la tomàtiga. Una vegada sofregit s'agrega el vi negre i el Xerès afegint-hi els tords. Es cou a poc foc durant seixanta minuts. A la meitat de la cocció s'hi posen les panses, els pinyons, pebre bo i es rectificava de sal. Una vegada cuit s'hi afegeix la picada de pa frit i ametlles.

LLORER
(*Laurus nobilis*)

Arbre de la família de les lauràcies, perennifoli dioic de fulles lanceolades, agrupades a les summitats de les tiges. Les seves flors són verdoses i les seves baies negres.

El llorer creix silvestre o cultivat, a les regions mediterrànies; es cria en jardins, horts, cossiols...

Les fulles seques o fresques perfumen nombrosos plats de la nostra cuina.

És antisèptic i estimulant: una infusió feta amb els fruits i les fruites de llorer activa la funció digestiva i remeia la tos.

El llorer sempre ha gaudit de gran prestigi. Era una de les plantes divines; fou consagrat al déu Apol·lo. Les seves sacerdotesses augmentaven llurs virtuts profètiques mastegant-ne fulles.

El nom ve del llatí "laudare", alabar, i era símbol de victòria i de pau. Els herois i els poetes eren coronats amb fulles de llorer. A més, se li atribuïen propietats mèdiques i màgiques; al déu de la medicina, Esculapi, se'l representa sempre amb fulles d'aquest arbre.

El mot batxillerat ve del costum de guardonar els qui havien aprovat els exàmens de batxiller amb fulles de llorer "bacca-lau-reat".

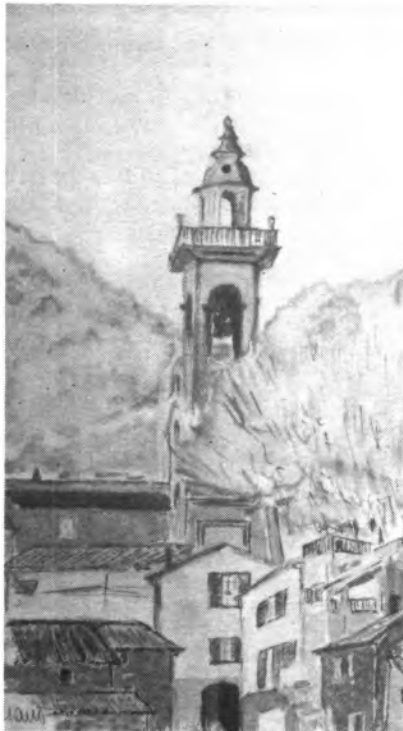
J.C.R.

*Com els nostres padrins
entretienien els seus néts*

Una de les coses que té de bo recerocar aquestes maneres d'entretienir els infants és la seguretat que adquirim que encara hi ha padrins amb el costum d'entretienir els seus néts amb les mateixes cançons i contarelles que solien emprar els nostres padrins. Un altre fet que ens complau, és veure que llegeixen i comenten el que hem contat. Ara us explico el que va passar no fa molt de temps: Una vallemossina de 85 anys, Aina Mateu, "Buri-neta", que fa catorze anys està impedida, dels quals n'ha passat deu a Sant Joan de Déu i ara ja en fa quatre que està a la residència de la Bonanova. Per tal de alegrar-la cada dimarts van a fer-li visita el seu cosí Pep Estaràs, "Ramellet", amb les germanes Francisca i Catalina Vila, "Cantonetes", esposa i cunyada d'en Pep respectivament. Un dimarts parlaren com sempre de Valldemossa i va sortir el tema de la revista i d'aquesta secció; sense adonar-se començaren a cantar recordant el que creïen oblidat, aquest himne de la Doctrina que na Catalina "Cantona" també ha ensenyat als seus néts i un dels més joves, en Tomeu Calafat Vila ja el sap molt bé.

Anem a sa Doctrina
anem ninetes, correm, correm,
anem, "pues" cada dia
ninetes no la deixem.

Si deixam els jocs alegres
a Doctrina sempre anem
donarem gran goig als àngels
i es camí del cel sabrem.
Sííí....

(D: Josep Antoni Serrano).

Endevinalles

Les endevinalles d'avui són les que en Macià Ripoll, al Cel sia, deia. La seva filla Carme me'ls ha dites per a tots vosaltres:

Ringo-Rango va empinar
i dos mil que van amb ell
tots van vestits de vermell
fora en Ringo-Rango vell.

(el cireter)

Rodolant, rodolant, vaig
néixer,
rodolant, rodolant, moriré,
i estaré dins sa tomba
i encara rodolaré.

(les monedes)

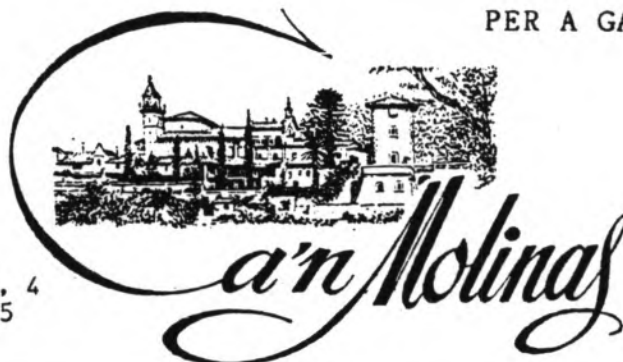
Dues senyoretetes
ballen dins un plat
cotilleta verda
i vestit morat.

(dues alberginies)

Una cosa a dalt pelada
i a baix peluda
l'afiquen aixuta
i la treuen banyada.

(un pinzell)

(continuarà a la propera revista)

PER A GATONS I COSES FINES
NO HI HA COM
CA'N MOLINAS

Carrer de la Rosa, 4
Via Blanquerna, 15
VALLDEMOSSA

Tel. 61 21 56
Tel. 61 22 47

C/ Arxiduc Lluís Salvador, 23
Telèfon: 612584
VALLEMOSSA

ESPORTS

Futbol, tennis
bàsquet, etc.

REPARACIONS

NAUTIQUES
S. oficial VOLVO
S. oficial SOLE

TOT PER L'ESPORT

Niceto Alcalá Zamora, 22
Tl. 281929
Palma de Mallorca

Reial Club Nàutic Palma
Tl. 711050
Palma de Mallorca

Bar Restaurante

C'AN COSTA

Teléfono 61 22 63

07170 Valldemossa - Mallorca

REBAIXES

TARDOR - HIVERN

NACRE
Moda

C/ DE LA ROSA, 25
VALLEMOSSA

LA SEVA AGÈNCIA DE VIATGES AL POLÍGON DE SON CASTELLÓ

Gremi de Fusters, 11
Tel. 29 34 00 (8 línies)
Télex: 69120
Fax: 75 81 31

Sucursals a: Eivissa, Costa del Sol, Cala d'Or, Cala Ratjada.